Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 2 февраль, 1974 шу. • № 16 (15311). • Мах 2 кеп.

КУБИНО-СОВЕТСКИ ДОТТАГIАЛ КЪАЬГГА ХЬАХЬОКХАР

Гаване хинна дерригхалкъа митинг

ГАВАНА, 30 январь. (ТАСС спец. корр.). ЦIейга кийчлуча кепара дувхар дийхача Куба Республика керттерча майдан тIа — Хосе Марте цIерагIча Революце майдан тIеи цунна гонахьарча урамашкеи гулбелар Гаванерча предприятей болхлой, гIуллакхера нах, студенташ, техникумийн школайн дешархой, революционни герзашцарча низий тIемахой. Республика массе мIингера баьхкар болхлойн ахархойн — партийни организацейн къахьегамхой организацейн викалаш. ПаргIатача Кубай миллион совгIа гражданаш баьхкар укказа КПСС ЦК Генеральни секретарца новкъостаца Л. И. Брежневца вIашагIкхетар дуьхьа. Кубино-советски доттагIала массови митинг хилар укказа.

Майдан тIа — эзараш советски кубински байракхаш, кубино-советски доттагIал хестадеш дейа транспоранташи лозунгаши, КПСС-ен Кубай Компартен сийна, кубински советски вежарашха йолча йохаргIоацача солидарноста сийна доаха ловцаш.

ЧIоаггIа детташ тIоараш а «Ура!», «Вива советско-кубински доттагIал!», «Вива КПСС — Кубай Компарти!» яхаш детташ цIогIарч а долаш тIаэц митинге дагIа лоацараша КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев и Кубай Компарте ЦК Хьалхара секретарь Фидель Кастро Руси.

Царца цхьана сийлен трибуне — новкъостий А. А. Громыко, В. В. Щербицкий, Г. В. Романов, К. Ф. Катушев, граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, кхыча мехкашцарча экономически бувзамашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов, Куба Республикера СССР посол Н. П. Толубеев, кхыбола советски официальни нах.

Трибуне — Куба Республика Президент Освальдо Дортикос, Кубай КП ЦК шоллагIа секретарь Рауль Кастро, ЦК Политбюрои Секретариатеи кхыбола членаш, паччахьалкхени общественни организацей кулгалхой.

Цига ба дипломатически корпуса членаш.

Хадданза чIоагIа тIоараш детт майдан тIа. Леонид Ильич Брежнева микрофона дIатIа а вахе, оал: «Вива Куба!». Юха а чIоаггIа тIоараш тох. БIаьш эзараш болча наха цхьан багара доагIаш санна оал: «Вива!», «Брежнев — Фидель — ура!».

Куба Республикан Советски Союзен гимнаш локх.

ЧIоаггIа детташ тIоараш а долаш тIанийцача Фидель Кастро Руса къамаьл дир.

цхьана къовсама байракх лаккха айнь дIахо хьош йола болхлой класс хьахиларга а хIаьта цун эгара хьалха латта отрядаш пролетарната революционни идеяш лелаераш а хинна дIаоттарга а кхоачадаьд гIулакх неоколониальни империалистически эксплуатаце.

Октябрьски революце хоам хьакхаьчар вай даьхене а, мискачарнеи тоIабаь боахкараштеи доглоахийла луш дола лир а хинна дIаэттар, тIаккха цхьа ха яьннача гIолла Кубе хьахилар эгара хьалхара марксистско-ленински парти.

Советски халкъ шин сийлахьа истори хIаьтта дIадоладеш дар: дIахо кхы а дукха цIии хьацари Iодахийта дезаш хиннад из кхыча мехкий интервенцевеи империализма къизагIча экономически блокаданеи духьаллаттара, къел йолаши хийра даьккхачеи халагIча хьалашка социализма материальни технически база хьаяра, тIаккха юххера а, цун турпал къовсам бахьан долаши цун дикагIболча 20 миллион къонгий вахар дIададалараха социалистически лагерь хьае торо а хинна колониальни система, дIаяккхеи дунен тIара итташ халкъаш мукъадахеи йиш хилийта дола дика хьалаш а хилале хьалхагIа зуламе фашистски агресси хIалакъяра.

Кубера американски капиталовложенеш Латински Америка кхыча мехкашкарчул дукхагIа хиннаяле а, цар дахь доал массадолча гIулакхашта укх континента моллагIча кхыча мехкарчул чIоагIагIа хиннадале а, вай халкъа турпал тоадинеш яйнаяц, бицбалийтабац е Марте сийлахьа никъ а, е Маркса, Энгельса, Ленина революционни идеяш а уж бахьан долаш тийшача балхашта юкъеккухьаш, доацараш дувцаш, низаш тIалоаттадеш йола моттигаш хиннаяле а. Уйлаш тIаувзаш бола шоай Iалаьмате бокхха низ, бакъдараш дIадовзийтараи революционераш оарцагIбахараи дола идеологически герз хиларах тарра шоай Iалаьмате бокхха лоархIам боабаьбац цу идеяша.

Цун къонгаш юха а, ха хьатIаэттача, паргIато бахьан долаш лоаттабеча къовсама халача наькъа тIа баьлар, хIаьта Сийлахьйоккха Октябрьски революци хиннача тIехьагIа шовзткъа шу мара юкъе ца долаш йохайир Кубера буржуазни империалисташха йолеи паччахьалкхе, хIаьта тха халкъа историе чуьхь дукхьашха цкий, кхела визза вола да а хинна дIаэттар из.

Цхьабакъда, 1959 шера кубински революци котъяьннача хана, дунен тIа кIезига бар из юсаргхиларах тешаш бараш.

Шин хана Октябрьски революцеца а хиннача тайпара, дуккхачар дувцар, кубински халкъ духьала лоатталургдац дуккха а бокххагIа болча империализма экономически, политически, хIаьта бухсоцача кхаьчача, тIема низа.

Укх континенте доал деш хиннараштa хийттачох: дега гоама йола капиталистически эксплуатаце система дIаяккхеи социализм хьалъеи бокъо хила йиш йолаш яцар цхьаь цаI латиноамерикански паччахьалкхе.

Бакъдар аьлча цIаккха а вай халкъа мах беш хиннаяц империализм. Цо мах баьбац цун герз кара а ийца тиранена духьала лоаттабаь къовсам сихбеннача хана, паччахьалкхен переворот яра наькъаца Батиста кхыча доал деча камарильяца хийца а хийца, революци социалургьа аьнна ше лаьрхIача хана; цо мах баьбац цун котало яьккхачул тIехьагIа дIаболабеннача ирача идеологически политически къовсаме антикоммунизмо гIоалдаьккхан шоай уйлаех тувладаьи дола адамаш революционни Iаьдала духьала доврга аьнна цунна хийттача хана; цо мах баьбац цун пэемникаш Гватемале а санна, Плайя-Хироне чухьалхаро революци дIайоаккхаргхиларах из бокъонца дог тийша хиннача хана; цо мах баьбац цун революце гIулакх чаккхдаллалца дIадахьа лаьрхIача вай халкъа кхетам, къонахчал, сий цо теркал ца даьча хана.

Цхьабакъда къаьстта а американски империализмо мах баьбац кубински революционни процесс лийннача исторически заман а дунен низий соотношенена юкъе хиннача доккхийча хувцамий а.

Бокхха боацачеи къечеи, энергетически ресурсаши бедала керттера тайпаши доацаш хиннача мехка, къахетам боацаш цо эксплуатаци тIалоаттаяьчеи из дегIабоагIилга юхадийттачеи, ше мабарра ВIашагIкхийттача Штатий рынкахи поставкехи тийша биса хиннача мехка духьаларча къовсаме цун бIубенна хиннача чIоагIагIа средствае цаI, шеко йоацаш, экономически герз дар. Цу духьа цо, уйла ца а еш, вай

(Чиктедоалар 2-ча агIо тIа).

Новкъоста Фидель КАСТРО РУСА къамаьл

Веза новкъост Леонид Ильич Брежнев, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь!

Новкъостаца Брежневаца даьхка деза СССР партеи правительстваи кулгалхой!

Деза новкъостий, Кубай парте Центральни Комитетеи Революционни правительстваи членаш!

Деза са даймехкахой!

Тха халкъ чIоаггIа гIаддаха гулденнад укх йоккхача митинге. Хьога а новкъост Брежнев, Хьона улувбаьнна баьхкача СССР партеи правительстваи кулгалхошка а тха шуцара доттагIала уйлаш, сийлахь доккхача советски халкъацара, цIаккха а дергвоацача Ленина кулгалца адамлеи историе чуьхь эгара хьалхара социалистически революци яьча турпалча партецара безам, уж лоархIилга дIаалар духьа.

Хьо укказа вар тхона доккха дикахетар а сийлахь гIулакх а да.

Ер визит исторически, цIаккха а йицлургйоаца событи я тха Даьхеи вахаре а башха дика, бокъонца хьокхамел дола вай халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладеча а.

Шо тха лаьттан тIа даьннад кубински революце шин 15 шу дизар дукха ха йоацаш белгалдаьккхача хана. Шо кхаьчад 28 январе, тха кортамукъалеи апостол, шин мраморни бIаргIаца хIанз тхона лир доагаши шин деррига вахар сага сий айдар духьа лоаттабеча къовсама дIаденнеи вола гIорваьнна уйланхои революционери Хосе Марти ваьча дийнахьа денз 121 шу дизар белгалдоаккхача дийнахьа.

Визитаца духхьашха Кубе венав Советски Союза сийлахьча Коммунистическа парте Генеральни секретарь, селлара гIорваьнна революционер историе чуьхь духхьашха шоайцига тIаэца торо хиннай латиноамерикански содружествайна юкъе долча халкъа.

ХIанз вIашагIкхетара факт ше тха революционни халкъо тIагIерттан хоадамболлаши чакхдаьхача гIулакхех а тха къовсама хоадамболлаш йолча минуташка Ленина сийлахь-йоккхача Даьхено шийна болча аьттон духьа доацаши камаьрщеи кулг а кховдадаь вежарашха лелаьча солидарностах а хила а доагIаш хьахинна хIама да.

Дунен тIа хIанз а корабоагIаргба бIарччача халкъа Iоажала кхерам тIалаьттача хана, бIарччача ноахалаша къовсам лоаттабеши нах бовши хьахиннараштa хIалак хилара кхерам тIалаьттача хана, кхача а доагIаш паргIатонгеи машаргеи кхачара йола алхха цхьа альтернатива лоалеи Iоажалеи Iаьржа перспектива мара ца хиннача хана солидарность яхар вайна фу маIан долаш хиннай ца ховш е ца кхетадеш бола нах. КорабоагIаргба шин са ца кхолеш керда дуне хьакхоллаш доалла халкъ яхар фий а дагахьа баркал оалаш йола уйла фий а ца ховш бараш а, хIана аьлча цар цIаккха а къовсам ца лоаттабаьндаьи хIаьта революцеш книжкаш тIареи хьадагалийцача теорешкареи мара парна ца йовзандаьи, цхьабакъда из бакъдар кхетадаь дола вай цIаккха а хувцалургдац воаш тешаме долаши баркал оалаши хилара гIулакха.

Вай даьхеи истори лоаца да, цхьабакъда турпалчеи революционни къовсама опытаца дIаьхий да.

БIаь шу совгIа ха хьалхагIа герз бе а делла вай дай гIайттаб испански колониальни Iазап тIера кхоссар духьа. Алхха шин доалахьарча низех ког гIорталга еш хиннача вай эIамигачеи герз доацачеи халкъо ткъаь итт шера гаргга хадданза къовсам лоаттабаьб Европерча эгара низ болашагIа долча колониальни эскарех цхьаннена духьала. Вай даьхеи бIаьш эзараш болча къонгаша шоай цIийца бошабаьб паргIатонга бода сийлахьа никъ. ТIадоагIача ноахалашта цар юхебитаб денаи патриотизмаи цIаккха а дергбоацаш бола хьоххам.

Цхьабакъда цар турпал къовсам чакхбалар ханага диллача Ленина тIех хьаькъале язъяь империализма зама тIаярца цхьана нийсденнад. ДIаяха бIаьшере чакхйоалача хана империалистически тенденцеш хьахьекха, чIоаггIа дегIаухаш йола американски империализм Куберча кортачукъалеи тIема юкъегIеот. Испанегара дукха владенеш дIайоах, шин бIуца дIалоац вай даьхе.

БIарчча форд цIий Iо а дахийта, испански колони хиннача вайх американски колони хул. Кхыча мехкахой бе дахар Iалама рудкъаш дикагIдола, лаьтташ, банкаш, гIулакхаш ду сфера, кхыча мехкашцара торгоали хьахулаш лаьтта промышленности. ВIашагIкхийттача Штаташа тIахьожам лоаттабеш дар мехка деррига экономически, политически, культурни вахар. Вай конституце тIа чIоагI а я, эгара доастамагIча тайпара вайна качъеллар американцаша Кубай чурча гIулакхашта юкъегIертара йола шоай бокъо, хIаьта Гуантанамо яхача башха дикача бухтерча вай территоре цхьан дакъах шу хана денз цар тIема-форда база йир. Хьабе болх ца хилар, йоазуведешао ца хар, къел, латифундеш, кхахьпал, азартни ловзараш, мискал, Iаьдалий коррупци, къахетам боацаш эксплуатаци яр—из ба неоколониальни система къахьа сом. МарионеточниИ дукхагIча даькъе къизеи йолча правительствае эксплуататорий хьашташ ладувгIарца кхоачашдеш дола герз хиннад. Из бахьан долаш мича лоаттабаьб халкъо шин са лекха бокха турпал къовсам?

Ахархошиен студенчестваиен

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВНА ХОСЕ МАРТЕ ОРДЕН ЯЛАР

Куба Республика Революционни правительства яьча решенегIа Хосе Марте къаман орден еннай КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева. Из сийлахьа совгIат дIадалара чIоаггIа езъяь моттиг оттайир 30 январе Гаванерча Революце двореце.

Дворецa зале гулбелар Кубай Коммунистически парте кулгалду деятелаш — ЦК Политбюрои Секретариатеи членаш, Революционни правительства членаш, паччахьалкхени общественни бокххий деятелаш.

Цига бар советски официальни нах — новкъостий А. А. Громыко, В. В. Щербицкий, Г. В. Романов, К. Ф. Катушев, КПСС ЦК член, граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, ГКЭС председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов, КПСС ЦК член, Куба Республикера СССР посол Н. П. Толубеев, КПСС ЦК член, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник К. В. Русаков, КПСС Центральни ревизионни комиссе член, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. И. Блатов.

Дездаь из совгIат дIалуш цига бар Куберча Советски посольстваи кхыча советски учрежденейн болхлой.

Зале гучабаьнна новкъостий Л. И. Брежнев, Фидель Кастро, Освальдо Дортикос, Рауль Кастро чIоаггIа тIоараш а тохаш тIаэц.

Къамаьл ду Куба Республика Президента Освальдо Дортикоса.

Цул тIехьагIа жоп луча кепара къамаьл ду КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

ДОШ АЬННАЧА ХУРГДА

Грозненски В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе йоккхагIа лоархIаши цахаддаш социалистически яхье хьалха латташи я Аксянов Юрий Умарович керте латтача № 8 йолча установка коллектив. Партеи правительстваи тIахьехам къоабалбаь хьаллаьцача цо хьинар айденна къахьег укх шера. ХIанзлехьа дикка тIехкхоачашъяьй установка технологаша мехкдаьтта продукци арахецара январь бетта план а.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латт технологаш В. М. Писарева, А. Н. Гребенникова, Г. Д. Санько, кхыбараш. Цхьаккха моттиг нийслац цар технологически режим толхаяь.

СУРТА ТIА: технологаш В. Писарева, А. Гребенникова, Г. Санько.

И. ПЛИЕВА сурт.

Транспортникаш дагабувл

Укх деношка «Грознефть» объединене чуйоагIача старогрознененски транспортни контора болхлой собрани хилар. Цига дIадахача шера даьхача къахьегама толамий итогаш а еш 1974 шера дола социалистически декхараш тIанийцар.

Контора коллективо дIадахача шера хьинар кхо ца деш къахьегарах халкъа боахама план 105,3 процент кхоачашийр. «Старогрознефть» НГДУ бурув деттараштa, мехкдаьттахошта, гIишлонхошта планал совгIа цар дIабихьа 78 эзар тонн тайп-тайпара мухь. ПланагIа лаьрхIа хинначул къахьегама овсарле 8,7 процент лакхъелар. Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцар контора рационализатораша а. Цар кийча а яь производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша паччахьалкхенна 5550 сом пайда бир.

Транспортникаша чIоагIа раьза хинна тIанийцар пятилетка дийлагIча шера хьинар айдаь къахьегара партега, советски халкъага КПСС ЦК даь Кхайкарали «1974 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяра промышленноста, гIишлошъеча, транспорта болхлоша Ерригсоюзни социалистически яхь йоазъяра» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцами. Шоай торонашка цIаькха хьажа а хьежа керда социалистически декхараш тIанийцар цар. Хьинар кхо ца деш къа а хьегаш таханчул кхоана дукхагIа, дикагIа дIадодар кIезига долаш продукци арахецаргья яхача девизагIа къахьегаш ба уж.

Мухь дIа-юха бахьара шера план 1974 шера 26-ча декабре кхоачаш а еш, планал совгIа 4500 тонн халкъа боахама мухь дIа-хьа бахьа, контора юкъара план 29-ча декабре кхоачашъе социалистически декхараш тIанийцад.

Иштта цар лаьрхIад мухь дIаюха кхахьаога дIабода мах 1,5 процент лох а беш 45 эзар сом пайда бе, къахьегама овсарле лакхъяра задани цаI-ах процент тIехкхоачаш а еш, соахкарчул 10,2 процент из лакхъе, планагIа лаьрхIачул совгIа 9 эзар сом пайда бе, машинашта дика доалдарах 4 эзар сом пайда бе, 4,5 процентал чухьнахьа йоацаш горюче-смазочни материалаш кхое, рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьарах пхиъ-ах эзар сом пайда бе, юрта боахама новкъостал а деш 250 гектар лаьтта аха, «ЦхьоалагIча маяь» цIерагIча колхозерча цхьан трактора ремонт е.

1974 шера январь бетта хьалхарча деношке а денз уж толамца кхоачашдара хьинар айденна къахьегаш ба транспортникаш. ХIара сменагIа нормаш 140—160 процент кхоачашъеш ба водителаш Пегов Виталий, Онищенко Алексей, Баматгиреев Увайс, Мелехин Юрий, Абубакаров Идрис, Долщукаев Аламат, Колодезный Владимир, Булдачевский Иван, кхыбараш.

Бурув деттараштa, гIишлонхошта чIоагIа новкъостал ду бульдозеристаша Добрянский Анатоле, Мусхаджиев Топас, Фомин Ивана, кхычар. ХIанз Iа дале а цхьаккха смена дIаяхийтац царех саго цаI-ах норма кхоачаш ца еш.

А. ТИЩЕНКО.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА

Керттерча даькъе машинньакъаш деш ба Гудермессера № 105 йолча механизированни колонна къахьегамхой. ТIеххьарча хана Червленская яхача станцера Червленская-Узловая яхача станцега кхаччалца рельсаш йохкаш машинникъ буллаш бар уж.

ГрафикагIа 1 март тIакхоачаш баь баккха безаш бар мехколонна болхлоша из никъ. Цхьабакъда КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкхарало хьинар айдаьча цар, «1974 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаергйолча промышленноста, гIишлошъяра, транспорта болхлой Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча соцама жоп а луш 1 февраль тIакхоачаш баь баьккхар никъ.

Къаьстта дика хьокхамаш гойташ къахьийгар из толам боаккхаш прорабаша В. М. Иванчева, А. И. Бардакова кулгалдеча бригадаша. Шоай балха нормаш юкъера лаьрхIача 120—130 процент кхоачаш ца еш цхьа бутт дIабахийтацар цар.

Белгалдаккха доагIа мехколонна къахьегамхой дIадахача шера сентябрь бутт денз укх къоастамбеча шера чотах болх беш болга.

И. ДЖАМАЛОВ.

ДУКХАГIА МЕХКДАЬТТА ДАККХАРА

«Грознефть» объединене предприятей коллективай 1974 шера тIайца социалистически декхараш

Пятилетка дийлагIа шу вай мехко хьинар айденна дIадоладаьд. Чурча а арахьарча а политике доккхий толамаш дахарах советски халкъ бIубенна да коммунизм хьалъеча керда толамаш доахаргхиларах.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, партега, советски халкъага КПСС ЦК даьча Кхайкарала жоп а луш «Грознефть» объединене предприятей болхлой, инженерно-технически балхаш дерий, гIулакхерча наьха коллективаша лаьрхIад «ДуккхагIа дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш продукци дургья» яхача лозунгагIа къахьега. Тхоай чура резерваши торонаши таккa а теккa, оаха 1974 шера тIанийцад укх тайпара социалистически декхараш:

Мехкдаьттеи гази яккхара шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа 20 эзар тонн мехкдаьттеи 10 миллион кубически метр гази яккха. Планал совгIа мел йоаккха продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яккха.

Производствана интенсификаци ярах, производственни процессашта автоматизаци механизаци ярах, технологи эргаяккхарах, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах, къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул совгIа 0,1 процент лакхъе.

ПланагIа лаьрхIачул совгIа продукцена реализаци ярах паччахьалкхенна планал совгIа 150 эзар сом пайда бе.

Бурув тохара 1974 шера план 30-ча декабре кхоачаш а я, планагIа лаьрхIачул совгIа эзар метр бурув тоха. Бурув тохарга дIабода мах планагIа лаьрхIачул 0,2 процент лохбе.

Газах пайда эцилга 75 процентага кхаччалца лакхде.

Iилман-тохкамеи проектно-изыскательни балхаш дара шера план 1974 шера 28-ча декабре кхоачашъе. «СевКавНИПИнефть» разработкаш производствана юкъейоалаярах шера паччахьалкхенна 8,5 миллион сом пайда бе.

Рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах ши эзар сом пайда бе.

Керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъейоалаярах ши эзар сом пайда бе.

5,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Керттерча професегIа 510 болхло кийчве. Экономически знанеш лакхъяра чIоагIа теркам тIа а бахийта 3450 болхлочун квалификаци лакхъе.

Шоай низаца капитальни гIишлош хьалъяра шера план 1974 шера 28-ча декабре кхоачашъе.

Социалистически яхь дIахо а хьош «Краснодарнефтегаз» объединене болхлой коллективаца 1974 шера йола договор е.

Социалистически декхараш тIанийцад «Грознефть» объединене предприятейн организацейн коллективай профсоюзно-боахама активе.

ДОККХИЙ ХУВЦАМАШ ХУРГДА

Халкъа эша товараш дукхагIа арахецара йола КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, 1974 шера хьинар айдаь къахьегара партега, советски халкъага КПСС ЦК даь Кхайкарал къоабалдаь хьал а лаьца, пятилетка дийлагIача, къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъеяхача фабрика коллективо тIайийцад укх тайпара доккхий социалистически декхараш; продукцена реализаци яреи товарни продукци арахецареи шера план 100,1 процент кхоачаш а еш, планал совгIа 6 эзар чухьнахьа дувхаду барзкъаш арахеца.

Кхомбараи хьурмат дараи тIехьара Иванниковай инициатива дIахо а хьош 10 эзар сома маьха бедали материалаши, 12 эзар сома маьха электроэнергии кхое,

НАЗРАНОВСКИ ТРИКОТАЖНИ ФАБРИКА КОЛЛЕКТИВО 1974 ШЕРА ТIАЙИЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

къахьегама овсарле соажа хинначул 50 процент лакхъе.

1973 шера хинначул дийнахьеи сменаехи болх ца беш йоаккхаш хинна ха 80 процент кIезигъе. Пайда боалаш деш дола балхаш 15 процент дукхагIа хилийта, технически чIоагIъяьча нормаех болх беш бола нах 45 процент дукхагIа хилийта.

Цхьан сома маьха товарни продукцега дIадодар планагIа лаьрхIачул 0,1 кепиг кIезигде; планагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна 5 эзар сом пайда бе.

Планал совгIа цхьоалагIча сортагIа дола чухьнахьа дувхаду барзкъаш 3 процент дукхагIа арахеца.

Рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьарах 15 эзар сом предприятена пайда бе, шу чакхдалалехьа масса долча дешара юкъе 500 саг оза, цу даькъе: болхлой кагирхой школашка, техникумашка, институташка 150 саг дешаш хилийта.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара йола социалистически яхь дIахо шерагIа а йоаржаеш фабрике беррига къахьегаш болча нахах 85 процент болхлой цу яхьа юкъеоза; кара а ерзаяь производствана юкъехьойла 17 керда фасон.

Социалистически декхараш дийца а дийца тIайийцад фабрика болхлой инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха коллектива собране.

КУБИНО-СОВЕТСКИ ДОТТАГІАЛ КЪАЬГГА ХЬАХЬОКХАР

(ДІаволодар. Доладур 1-ча оагІо тІа).

халкъа духьала беза вайна йицар цунах.

Йоаго хІама чу ца яйташ цІаьхха социальча хана, из революцена меттахьа хІама тохнлга дар. Бокъоица цу ханна вай халкъа новкъостал де ера вайна эзараш милаш гаьна улла Советски Союз, хІаьта, йоккхий халонаш а дайна, вайна хьакхоачадир цо цу хана американски монополей доала кІаллаьттача дунен тІарча кхыча моттигера вайга тІада йиш ца хинна мехкдаьтта.

Мехка экономикана шоалагІа низ болаш теха хІама яр бІаь шу совгІча хана испански колонизаторашен американски империалисташен Кубе хьаеш хиннача керттерчен алхха цаІ мара йоацачей продукцена — кубински шекара лаьрхІа хинна ВІашагІкхийттача Штатий рынок дІакъовлар. Вай халкъ моцалца кагде лаьрхІа хиннача цу къизача, цийсхо йоацача, эхь доацача акце цІаникха а дицлургдоаца цхьаькха гІулакх дайтар Советски Союзага, белгала хьача: американски рынках даьлена из шекар эцара хьакъехьа ренени яйтар. Куба шекара кхотах яккхаро ВІашагІкхийттача Штаташка йиш хилийтар укх полушаре вокх мехкашта юкъе из дІаюха екъара наькъаца Іалаьмате дукха латиноамерикански правительстваш цу дегазача политически зулама доастама дакъа лаца юкъеоза.

Империализма оагІонгахьарча экономически агрессе хІара актана жоп а луш солидарноста белгалонаш гучаювлар вежарашха долча советски халкъа оагІонгахьара: чу ца яйташ продовольстви, бедал, машинаш соцаярай юххера а, тотальни экономически блокаденен советски наха хье ца луш жоп ледар Кубана продовольстви, бедал, машинаш яларца а кхыдола экономически новкъостал дарца а.

Ишта, лаьрхІар тешшаме кхоачаш а деш, Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце цІера юкъе чІоагІъеннача Ленина Коммунистически парте, паччахьалкхено, халкъо новкъостал дир укх континентера эгтара хьалхара социалистически революци дийнъаь хьалъоттаяра, цун экономикана империализмо низ болаш йийтта хІамаш йоллашехьа а.

Империализма гІулакхий арсенале кхы а юхейиса яр тІема агрессеш. Цу хана оборона лоаттаяра мегаргдолаш герз лацар вай халкъага. Американски низах ца болаш дІакъайлар еррига капиталистически рынкаш. Массанена а дагадоагІа вайна, Вельгера вай эца вІаштІехьдаьнна дукха доаца герз дахьаш денача «Ля Кубр» яхача хемана, герз тІадоттача хана агресси мишта яьяр, бІаь совгІа болхлой салтей ве а вувш, из Гавански порте мишта ийккхадар.

Юха а тІема кхоачам тІакхахьа болабир вайна социалистически лагерера, керттерча даькъе, СССР-ера, хІаьта цигара мара кхы ца тІаба моттиг яцар вай даьхен цу унзареча минуташка, революци яхаргья е лергья яхача деша хоадамбеш хиннача хана. Цунца цхьана баьхкар из герз вайна Іомадеш хинна эгтара хьалхара специалисташ. Плайя-Хироне американски производствах йола самолеташ, танкаш, йоккхий топаш вайна тІалаьхкача хана, вайга киннача къаьнарча герзаца цхьана, тІом бе йолаелар советски чехословацки производствах йола вай болхлой, ахархой, салтий къонахчал долча кулгаша лехкаш хинна танкаш, йоккхий топаш, зенитни йоккхий топаш, цул тІехьагІа 72 сахьат а далалехьа хІалакбир чухьалха наемникаш.

Плайя-Хиронал тІехьагІа кубински дош тІема наькъаца къоастале яьнна империалисташ чІоагІа тІагІоттаро карибски кризис хьоийир, хІаьта из бахьан долаш дуне ядерни тІема къематага ше дІакхоачадаьчул тІехьагІа, Кубах латаргъяц аьнна шийна декхар тІаэцанза яланзар ВІашагІкхийттача Штатий правительство, хІаьта цунах, Советски Союза оагІонгахьарча чІоагІача позицеи хоадамболлаш хьаллацарцен цхьана, вай мехка кхерамзаленна боккха тешам хилар.

Тахан вай даьхен доалахьа да геттара дика кийчдаь герзашцара низаш, Советски Союзера ена тІема техника. Цу сийлахь-боккхача мехко, герз безача маьха долашехьа а, цхьабакъда Кубай къаьстта шоай тайпара экономически хьалаш теркал а деш, мах боацаш делар вайна из. Цу тІа а Сийлахь-боккхача Даьхен тІема турпалча гІулакхашка шийна нийса кхы цхьаькха йоаца опыт Іоаьча советски специалисташа вайна хьаенний вай Революцинни герзашцара низаш — халкъо кхелдараш — эшаергйоаца укх континентера социализма чІоагІале а яь дІаотталеш йола тІема зианеш.

Советски Союзо вежарашха деш дола новкъостал тІа-тІа дукхагІа массе оагІорахьара хулар. Экономика массе тайпарча доакъошка пхийтта шера гаргга са ца кходеш вайна цхьана къахьийгар эзараш болча специалисташа.

Тахан СССР-о новкъостал а деш кхоачащъеш я энергетика, никель, мехкдаьтта доахар, мехкдаьтта продукташ хьаер, авторемонтни мастерскеш, текстильни промышленность, шекара эрз чуэцара механизаци яр, шекара промышленноста мощносташ, портера оборудовани кердаяхари алсамъяхари, машиннаькъашта реконструкции модернизаци яр, тІонаькъаш дахкар, плотинаш, хий ухийтен дренажнни системаш хьалъяр, геологически разведка, бувзам, дешара заведенеш кийчъяр, электронно - вычислительни техника, металлургически металлах оатхалаш юн промышленность, чкъарий доаха порташ, аэродромаш, кхыдараш санна дола экономика лоархІаме доакъош дегІадоаладара программа.

Советски Союзо вай халкъа ден-наш бокхача индустриальни мехкан эшаш йола Іалама ресурсаш йоаццашехьа а укх пхийтта шера хьайоагІача лирача империалистически блокада хьалашка ше дегІайоалаяр духьа къовсам лоаттабеча эІамигача паччахьалкхенией юкъерча гІулакхий бокъонца йола образец а хинна дІаэттача торговни обменен йІаьхха хинна телача кредитийн хьалаш.

Советски Союза, социалистически а кІоаргга интернациональни а болча мехка, доалахьа а йолаш вай мехка яц цхьаь цаІ шахта, цхьаь цаІ лаьттан гектар, цхьаь цаІ фабрика, гІулакхаш ду цхьаь цаІ предприяти, цхьаь цаІ транспортни предприяти, цхьаь цаІ банк, цхьаь цаІ тика. Цо цхьаккха хенаг дІадахийтадац Кубе пайда лехаш, цхьаккха кубински болхло вац советски доалахьарча предприяте болх беш. Из а вайна бІаргагуш йола социалистически Кубай Советски Союзен интернационалистски гІулакхаштен вай халкъо селлара чІоагІен са ца кходеш дукха хІама ца эшаш бІарччача бІаь шера духьале ейи къовсам лоаттабаьча, юххьанца испански колони а цул тІехьагІа янке неоколони а хиннача вай мехка исторе чухь леладеш хьадаьхкача гІулакхаштен юкъера кІоарген принципиальни башхало.

Империалистически лоалаца цхьана вай халкъо дІаьккхар сага сага еш йола моллагІа тайпа эксплуатаци. Тахан шийна а еррига общества духьа а болх бу хІара кубински къахьегамхочо. Революцинни даьхен граждана шта денгара-денга чубоссабаьб коллективизма, вошала, солидарноста керда сакхетам а, цунца цхьана коммунистически сакхетама лоархІаме гІулакхаш а, кІоаргга интернационалистически уйла а. Уж керда сага дика гІулакхаш лакхагІча нравственни боарам тІа доахаш айду кубински халкъо. Укх континентерча цхьан мехка из де йиш хинна хиларо догдоахийла дег чу йоссаю Октябра сердалоно хьабийллача наькъагІа водача сагега йоаккхалургйолча кхоаненга.

Вай мохк а ишта материальни прогресса наькъагІа дІахьалхашкахьа бода, низ кхоачаргбоаци вай Іаламен технически ресурсашка хьежжа доацен ондо дакъа вахара халача проблемашта хьалхашка увтташи хІанзчул тІехьагІа увттаргдолаши долча дунен тІарча хьала духьала хургдолеи, де лерхІараш шийна хьалхашка ца увттадеш. Вай потребление норма дегІаьккхача капиталистически обществашкарча, эксплуатацех, апархех, экономика тишъярах хьахулаш а моральнин адамийн беркат вІалла хам ца беш а йолча нормашка хьежжа хила йиш яц. Нагахьа санна сага эша материальни хІамаш Іаламен технически ресурсашкен биологически средай хир ца хоададаро дІадехарашкен хьежжа нийса-боарам болаш хила йиш йолаши хила езаши яле, цхьабакъда вокх оагІорахьара шерра никъ бус кхетамца йоацача, яькхача, хийра латтача сийдоацача капиталистически обществе цІаккха а е цхьанна хІаманна а теркал ца ваь саг духовни вІаьхий варан массе оагІорахьара дегІавоалаваран.

Денгара-денга вайна карагІдуьлача материальни хІамашца цхьана вай доккхал ду революци яьначул тІехьагІарча шерашка хиннача йоккхача социальни прогрессах.

Укх континентерча цхьаь цхьан мехка карагІдьннадац унахцІено лораяр санна долча вахара Іалаьмате лоархІамеча деша хІанале а вай мехка карагІдьннараш. Іоадаьча хІара эзар берах 28 мара лац вайцига — латиноамерикански мехкашта юкъе эгтара лохагІа болла хьокхам. Революци ялалехьанизткъа 54 шерага мара ца кхоачаш хинна вахара юкъера дІоахал хІанз 70 шерага дІакхоачаш латт.

Вай халкъ кхьчача халкъа образоване боарамга кхаьча цхьаь цаІ мохк бац тахан Латински Америке. Цхьаь цаІ бер дац дешa ца ухаш. ХІара шера дикагІа кхет дешархой. Шерлуш латтача башха дикача школай сета ларда тІа дешарн къахьегами цхьана дувзара коммунистически принцип — тха кагирхошта кхетам тела керттера хьаст — чакхйоахача юкъерча образоване системе тІа-тІа дукхагІа чуух кагирхой.

Вай кхийна баьнна нах дешаши шоай кийчон боарам лакхбеши ба, цудухьа культура лакхагІа йолаш дола керда ноахалаш хийцца долх прогрессей дегІаахарен наькъагІа.

Берригача наха юкъерча социальни нийсхони бокъонца цхьатаррарча бокъонийн ларда тІа хьахинна адамий сийлен хьал хоьлу революционни Кубе. Сагага ший эгтара дикагІйола уйлашн кхетами хьахьокха йиш йолча хьалашка дах вай.

Юкъера белгалйоалаш вежарашха йола Перу а йолаш кхы а халкъаш да Латински Америке нийсхон ларда тІа шоай Іалама рузкъаш юхакарадоаладар духьа, экономика дегІайоалаяр духьа, кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеш. Къам ший сакхетам чу дароп прогрессивни политикон никъ боакх шоашта укх континенте. ЗуламагІа Чилера Сальвадор Альенде правительство дІаяккхарон Уругвае реакционни переворот ярой (хьалхагІа буржуазни конституционноста образецаш санна лоархІаши бувцаши хинна ши мохк) хьахьокх, укх континентерча дукххача мехкашкарча реакционни классаштен империализманен хІанз халкъа болам юхакъовла ца могаш эгтара энжегІча низах, кот гІортолга а еш мара Іаьдала керте ца лоатталуши хилар.

Хадданза шоаш Іомаяь, низаш делгей нах боабелген юкъе долаш йолча шоай массазарча нацистски методашца доал ду Бразилена. Чилена, Уругвайна. Цхьабакъда низаш дарахн нах боабарахи кот гІортолга а еш хадданза лоатталургъяц цхьаь цаІ общественни строй. Исторически лаьрхІача цу тайпара доалдара методаш гайна е гайза халкъо хьеккха дІайоаккхаргйола анахронизм я.

Империализмо чІоаггІа тІалоаттабеча низаген ший сий доадаьча американски паччахьалкхений организаце решенешкен ца хьожаш Кубай дІенале а дипломатически доттагІален гІулакхаш да укх континентерча бархІ мехкаца: Канадаца, Мексикаца, Перуца, Аргентинаца, Ямайкаца, Барбадосаца, Тринидад - Тобагоца, Гайанаца. Экономически блокадо гора оттаданзар вай. Из цІаккха а цІенъюлургйоаца Іатта я ВІашагІкхийттача Штатий исторе чухь.

Хир хоададеши бух боаца хоаме лелаеши долча шоай вахарца, кІезига дегІадаьхкача мехкашца эквивалентни йоаца обменаш лелаярах рузкъа Іоадаьча хІанзарча дунен дегІаьяхка капиталистически обществаш хилар тахан дунена хьалхашка увтташ йола дукхха цІенхаштта проблемаш хьахилара бахьан.

ДІаихача ханашка колонештен шоай мукъагІа доацача мехкаштен эксплуатаци ярах капитализмо адамленна даьча доккхача зенна, дукха нах боабеши боахамаш хІалакдеши дуне декъар духьа лоаттадаьча империалистически тІемашта, дукха халкъаш тІехьадисарай къийлалаьан хІанз дІатІатоха доагІа хьурмат доацаши хадданзен Іалама рузкъаш тиццар. Нагахьа санна укх тІеххьарча ханалца бакъахьен йоагІаши йоакхояр гонахьара среда бІехдеш хилярах хиннадале, хІанз цунна дІатІакхет энерген Іалама ресурсайн кхыдола хьасташ хьаде сага магале хьалхагІа хьаотташ йола энерги духьъювлача хьастий вахара лоархІамера проблемей дукха кхыйола Іалама ресурсаш ца тоъа мегаш хилари. Дунен тІа бахача нахах 70 процент бахаш долча дегІаухача мехкаша дегІаденача капиталистически дунениа лоаттаду 60 процент мехкдаьтта, 50 процент цІаста, аьшк, даш, зангал, цинк, 80 процент бокситаш 33 процент никели, цхьабакъда шоаш пайда эцац дунен тІа хьаеча цу ерригача продуктай 10 процентах мара.

Дунен тІа баха нах хІанз санна бебе укх гаргга 25 шера 7 миллиард сагага дІакхоачаргба. БІаьш миллионаш нах ба хІанзарча дунен тІа кер бизза лаца хІама ца дуаш. Тахан а тІехь моцалелай Центральни Африкерча дукхача мехкашка йокъал оттар бахьан долаш. 100 эзар гаргга саг веннав аграрни реформа ца яьча Эфиопе юрташкахьарча моттигашка, хІаьта чубенача хьувкъам тІара йоаккха земельни рента 75 процентага кхаьчай.

ХІанз дукхха йола кхачан продукташ эца хала я, цІаккха ца даьча тайпара мехкдаьтта дездаь йола энергетически кризис хийнай, Иштта сиха лакхлу промышленни товарий маьхаш. ХІанз эттача хьала хьалхара бизза бехктоккхам тІалатт дегІаденача, хІанз шеклувлачен дехачен капиталистически дунениа. ХІанз этта хьал мичча хана а нийсланза ца доалаш нийсде эттача, энерги яккха моттиг йоацаши бедал, кийча продукташ, промышленни оборудовани нийза ца доалаши дола дукхха дегІауха мехкаш белгала критически халонашта кІал нийслурга.

Капиталистически дунени хадданза экономически дегІааха низ кхоачаш хиларах йолча цун кердагІча теорейн престижа меттахьа хІама кхийттай. Дунен моллагІча экономически кризисах хьахуларш мичча бесса Іаьткъ а деррига мехкашта Іаткъаргйоллашехьа а, хІанз аьлча уж деррига а шоайла дувзаденна да, цхьаккха а шеко яц, социалистически содружество цунна духьала лоаттаялара дикагІа кийчъенна хургхиларах. Лела гІулакхаш вай халкъо дика кхетаду, халонашца къовсам лоаттабергба мичча бесса уж яле а, вежарашха долча социалистически мехкашца айхха цхьана вІаштІехьа а доахаш, цІахьалхашкахьа ухаргда из.

Цунца дувзаденна, веза новкъост Брежнев, Іалаьмате боккхача лоархІаме я Советски Союза Коммунистически парте XXIV съездо тІайица машара Программа а дунен халкъашта юкъера кхоккам кІаьдбаь духьа Іа Іайхха хоадамболлаш хьега къа а.

Советски паччахьалкхено сийлахь - воккхача Владимир Ильич Ленина из хьаьча хьалхарча деннош а а дена массава а тІагІертта къовсам лоаттабаьб машар бахьан долаш. Цхьабакъда Советски Іаьдала хІанз санна йоккхий торонаш хьалхагІа цІаккха а хиннаяц машара духьа дунен халкъашта юкъерча гІулакхашта влияни яра, хІана аьлча низий соотношени хІанз санна дунен халкъашта юкъерча революционни прогрессивни болама селлара аьттув болаш хьалхагІа цІаккха а хиннаяц.

Алжире хиннача блокех дІа ца кхийттача мехкий конференце оаха белгал мадаххара, Советски Союз йолаш хилара факт ше духьале я империалистически дунен агрессивни низий тІема авантюрай наькъа тІа. Нагахьа санна из ецаре, планета моцагІе а керда екъа гІерта хургдар уж, мехкдаьттен кхыдола бедала кеттера тайпаши шоай доалахьа долаш долча мехкашта чу ца гІортан Іийна хургдацар уж.

Низий цу тайпара керда соотношени хиларо йиш хулийт социализма идеалашта селлара хийра бола дунен тІом хилара кхерам хадданза тІалаттаргбоацаш йола машарерча кхоане яхара бокъо лорае адамленна могаргхиларген цун беркатеча рузкъаех цхьатаррарча боараме пайда эца деррига халкъий йиш хиларгей догдаха. ХІанзарча дунен ира экономически проблемаш йолча хьалашка герз Іоадар магийта йиш йоаца хозне я, зехьа рузкъа дадар, хьакъалца доаца гІулакх, халкъий вахара эгтара сатотагІа эшаш долча хІамашта духьалара зулам да.

ХІанзарчен хургйолчен проблемашта гарга, Іалама ресурсаш вІалла ца тоъача, продовольстве дефицит йолча, валютни кегар боаллачен инфляционни хорш еначен, демографически эккхам хиннача хьалашка Іоадала деций тІа-тІа дукхагІа маьха деъ лучши хІалакбеш бола низ тІа-тІа боккхагІа хулаши дола герз хьадарха хІара шера бІаьш миллиардаш дІаахийтар?

Цудухьа, новкъост Брежнев, дунен деррига халкъашен хургдар дикагІа гуш болча политически дентелашен дакхха мах бу советски машара политика а дунен халкъашта юкъера кхоккам кІаьдбаран хьадеш латта гера социадараи Іа тІагІертта хьегача къин а. Тха партен тха халкъон хоадамболлаш хьаллоаш. Хьо цу къовсаме, Іа даьха тоалмаш цІенача дег тІара даьккъала дуви Хьа, дІахо а цу наькъагІа Хьо вахар лоаш Хьона довца боакх. Тхо лог тийша да, хІанзарча ноахало а хьатІакхувча ноахалаша хІаьта а, Ленина партен паччахьалкхенои адамлен духьа чакхдоаха уж доккхий гІулакхаш бахьан долаш Хьона дайм баркал оалаш хургхиларах.

Бакъдар аьлча, кІезига бац Советски Союзахн социализмахи меткІаьлеш дувцара тІера бараш. Адамий исторе чухь эгтара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьахиначен эрсий пролетариато къаьнарча паччахьа империа классови общество дІаяьккхача минуте денз деррига дунен тІарча реакционераша дагахь доккха моастагІал а долаш шоай кара мел йолча средствашца къовсам болабаьб Советски Іаьдалан пролетариата идеологенен духьала. Цу хана денз Советски Союзон социализмон хІара толам массаза боакх бІеха буржуазни пропагандо цІаккха а ца сопаш дорха Іоттараш яьй.

Капитализме кхычарча бІаьш шерашка мара карагІа ца дийна хІамаш практике масеехк итташ шерашка кхоачаш а даь, ленински программо СССР-е коталонаш яхарга хьежжа, революционни идеяй престижи влияни лакхъяларга хьежжа дунен тІа иштта чІоагІлора реакционерийн цар идеологийн низ боаца гоамал а.

Революционни боламе иштта болаш ба марксистски позицешкара дувц яхаш Советски Союзах аьлдиташ дувцаш, тийшача балхагІа пролетарски интернационализм йохкаш, империализма хьашташ хьаллоаттадеш бола харцахьа бийрза аьрдехьарбараши ренегаташи. Цхьабакъда Гитлера миссел дукха аьлдит цхьанне а дийцадац Советски Союзах, Ленина хьаяьча паччахьалкхена дискредитаци яри из дІаяккхари духьа цо миссел дукха уйла цхьанне а яьяц. ХІаьта а бакъдар чІоагІагІа хиннад, истори чІоагІагІа хиннад, советски халкъа турпалал чІоагІагІа хиннай, цудухьа меткІаьлаш дийцача нацистий декъаш тІеи харцоний гаргаш тІеи тахан чІоагІлуши тоалуши латт эгтара хьалхара немецки социалистически паччахьалкхе.

ВІашагІкхийттача Штаташта 90 миль гаьна уллача Кубе ткъо шу хьалхагІа кхыметтел «коммунизм» яха дош ала а йиш яцар, дорха аьлдиташ дувцар реакцен эксплуататораштa чулаттача шоаш бехкача оракулашен. ХІаьта тахан укх майдан тІа пролетарски интернационализма цІеча стягашта кІал вІашн лалла теркаш ягІа къахьегама марси гони тІалатта СССР турпален лергйоацен байракх а Марте дукхадезача сурта кІал цІаккха а боврбоаца, цІаккха а ца хиннача тайпара къьтан курен лепа ший седкъа тІалатта вай турпал байракхи, тхона еза йолча Маркса, Энгельса, Ленина, Масео, Гомеса, Че, Камило образашта хьалхашка миллионаш болча кубински патриоташа Хьота гІолла СССР-га дІакхайкаду шоай тешшаме доттагІал, шоай кІоаргга безам, шоаш даим баркал оалаш хилар.

Е Іодахийтача цІийна а, е даьча зуламашта а, е эхь дайнача низа а, е бІехача харцонна а, е хадданза еча жерташта а, е сонтача колониализмана а, оахцача империализмана а мегадаш селхан кортамукъален идеяна духьала латта, тахан социализма идеяна духьала латта ца могаш мо мара. Халкъа, наха юкъе, гІулакхашка чакхйоахаш я найсхон идеяш, дукхагІа холуш латт бакъдар, хІаьта дика идея, законни уйла халкъа дулхах-цІех дола гІулакх а хинна дІаотташ хилча, тийшача балха дувцаш долча цхьанна а меткІаьленна, наьха цІий Іувдача цхьанна а тиранена, цхьанна а реакционни философена могаргдацар коталон болам юхасоцабе.

Из хьех вайна советски халкъа дІаьхийча исторе, из хьех вайна вай воай башха-дикача исторе. ТІаккха малав Чиле, Уругвая, Бразиле халкъашта, тахан тиранена, лоала, эксплуатацена, харцонна е уклонашта кІал Іазап оаш доахкача деррига халкъашта шоай сердал бІаргагургйола ди хьатІакхоачаргхиларах шеко йолаш вар? Малав беронгача бокъонца бола революционераши деррига кортамукъа даьнна халкъаши вІашагІдувзаш дола говнаш тахан Кубен СССР-и вІашагІъювзараш а санна вежарашха хургдола ди хьатІаоттаргхиларах шеко йолаш вар? Малав интернационализма цІеча байракхаша деррига дунен тІарча халкъий доттагІал, вошал, паргІато вІашагІхоттаргйола ди хьатІаоттаргхиларах шеко йолаш вар?

БІаь шу совгІа ха хьалхагІа, дІаяха бІаьшере йолалуча юххье, колониальни тиране эгтара баьдегІа йола ханаш тІалаьттача юкъагІа мехкара эккхаваь дІавохийташ хиннача цхьан кубински поэта, ший дай-мехка беодий дІоахала кемаца тІехволача хана, цун кхоаненах кІоарген шеко йоацаши дог тийша а волаш, хургдар гуш укх тайпара стихаш язъяьй:

«Куба, паргІата хургья хьо,
Форда арений мух санна.
ДуІаца къувсаш, бух боацача
хи тІа гІолла
Уда форда талгІеш санна»

Цу хана Маркса а кхайкадаьдацар цІаккха а лергдоаца ший лозунг: «Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!».

Цу хана Яре а Байре а лотаденнадацар вай паргІатон алаш, цу хана Зимни Дворец яккха чухьалхара тІахьехаш «Аврора» залп а ийккацар.

Цу хана денз 150 шу а даьннадац, хІаьта а паргІатача лаьттан тІа, фо санна, Маркса коталон лозунгана кІал вежарашха мархІа кхийтта вІашагІхьарчад айххачен массазарчен доттагІалца дувзаденна дола Ленина хьалъоттадаь пролетарей халкъи Марте революционни къонгаши.

Цудухьа вай оаз майоагІен цІаккха а боврбоацача тешамах дегаш диза долаши дІакхайкаде деза вай тахан: «Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!».

Даькъала хийла пролетарски интернационализм!

Даькъала хийла КубаІнен СССР-ан юкъера цІаккха а дохаргдоаца доттагІал!

Даькъала хийла сийлахьа Советски Союза Коммунистически парти!

Даькъала хийла новкъост Леонид Ильич Брежнев!

Даьхе е Іоажал!

Вай котдаргда!

(ЧІоагІа, дІаьхдаь деттача тІоараша, къоабалдеш деттача цІоагІарчаша цкъа санна дукххаза а юкъагІдаьхар новкъоста Фидель Кастро Руса къамаьл).

* * *

Къамаьл де дош ду КПСС ЦК Генеральни секретаря Леонид Ильич Брежневна. Майдан тІа юха а чІоагІа, дІаьхдаь тІоараш тох.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Веза новкъост Фидель Кастро!

Веза новкъост Освальдо Дортикос!

Деза кубински доттагІий!

Дегаш гІоздаьнна детталуш Іодессар тхо селхан революционни сийле яккхарца цІи хезача Куба лаьтта.

Тхо иштта гІоздаьнна дегаш детталуш да кубински столица бІайхача безамца тхоаш тІаэцарах, кубински халкъаца, цун кулгалхошца — кубински революце турпалашца хьалххара вІашагІкхетарах.

Со Кубе хьалххара ва, укхаза ва дукха хана денз уйла йолаш хиннавале а. Московски лаьтта тхо вІашагІкхийттача хана Фиделен кхыча кубински новкъосташен дукха дийцад сога шоай даьхенах. ХІаьта а цхьаккха хІаманца хуцаргдац шийна бІаргагур.

Тха дегаш гІоздаьхад тха мехках, тха халкъах, тха коммунистически партех укхаза аьнначa дикача дешаша. Дег тІара баркал оал оаха цох новкъост Фидела а шоана массанена а, дукха деза доттагІий.

Бокъо я сона шуга, Америка эгтара хьалхарча социалистически паччахьалкхен, гражданашка, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетагара, СССР Лакхехьарча Совета Президиумагара, Министрий Советагара, дерригача советски халкъагара дІайха вежарий моаршал дІадала!

Дукха деза доттагІий! Ший територега а бахача нахага а дилача Куба доккхийча мехкех яц. Бакъла хІанзарча дунен халкъашта юкъерча вахаре цо дІалоаййокхха, аз-м Іалаьмате йоккха аргдар, моттиг. Куба дика йовз деррига дунен тІа. Из чІоагІа ез доттагІашта, гоама я моастагІашта, из дегІаахарга безамцеи хьалхашн хьеж миллионаш а миллионаш а нах.

ХІанад из ишта? Бахьан цаІ да: Кубе социалистически революци котъялар. Куба — малхбузехьарча дунен тІа эгтара хьалхара социализма мохк ба. Цунах латт цун исторически лоархІами исторически бехктоккхами.

Шун халкъо кортамукъали ший лоІамах хилари бахьан бІаь шера лелабаь къовсам котбаларах хилар шоай къаьстта кубински хьалаш хьахилийтар. «Шоайн» кхыча мехкашкарчен эксплуататоршта духьала халкъ гІоттадаь ала хилар цоах. Цунца цхьана Кубе социалистически революци котъялара истори деррига мехкаштен халкъаштен цаІаш дола общественни дегІадахкара законаш юха социалургдоацаш хилара дола кхы цхьаькха а тешал да.

Тахан, кубински исторе селкъий сахьтех дувцаш, боагІаш бола мах ца бича далац тхо шун революце байракхаш лелаяьча турпалий. Къизача диктаторски режима хьалашка дукха боаца къовсамхой къонахчал гойташ летар нах лоала лоаттаберашша, шоай идеяшца гІовттабир дукхха нах, хІаьта котало йоаккхаш къовсам лоаттабе уж гІовтта а бир. Из бокъонца сийлен денал гойтар дар.

Фиделен цун соратникашен нийса кхетадир шоай халкъа дагадари эшари. Шоайчарел иттaш дукхагІа герзашца кийчдаь низаш долча реакционни режималла котдала доккха йоацача повстанчески эскара магаро ше а йоая из бокъонца халкъа революци хиналга. Халкъо хьинаре хьаллаьпа бецаре из санна дар туларгдацар.

Кубински революцена кулгалдаьчарна карагІдаьннача дена лерча гІулакха сийлахь-боккха лоархІам иштта латт корта мукъа йола Куба дегІаяра нийса никъ лаха царна харах а. Из никъ сийрда баьккха ба ленински хьехама сердалоно. Куба Компарте творчески пайда эц Сийлахь-боккхача Октябра опытах, кхыча мехкашка массехк итт шерашка социализм дегІаяра опытах.

Куберча революце 15 шу дизад. Из кІезига ха яц, хІана аьлча революци сихен деррагІен дегІайоагІа. Цудухьа, сона кетачох, Куберча кердача строях оалаш къоналах дувцарал совгІа чІоагІлуш йоагІнлгах дувца мегаргда.

Шо толаме лоархІаделар доккхийчен атта доацачен декхарех. Хьалда эшаяй мехка чура классови моастагІий духьале. Экономически блокада шол баь Куба садикъа арахьара гІертилга чакхдалийтадац. ЧІоагІъяьй республика арахьара кхерамзле. 1961 шера интервенташ бохабар, шоай кулгалхошта гонахьа халкъ кхотадалар, социалистически Кубай оборона чІоагІъяр, социализма вежарашха долча мехкашцара массе а оагІорахьара цун бувзамаш дегІаахар — цу деррига а тешавеш дуненна дІахьеккхар кубински революци чІоагІа латтилга. ХІаьта Ленина дешашца аьлча, цхьа мах болаш йолга, хІана аьлча ше лорае хов цунна.

Шун революце де лерхІараш дина къоастадаьй къаьга довзаши да. Из — бокъонца къам корта мукъа далар, кхыча мехкашкарчен шоай мехкарчен эксплуататорий доал дІадаккхар, болхлойн ахархойн Іаьдал оттадар, къахьегача халкъа самукъа, доагІаш дола, хьинаре вахар Іалашдар, вешта аьлча социалистически общество хьалъяр.

Кубински халкъа уж де лерхІараш ший вахара маІан а хинна тІаэттад. Царга кхачар духьа кубинцаша шоаш ца кхобеш къахьег, цхьаккха а халона, эшамо кхерабац уж, царна дика хов шоай кулгашца шоай, алхха шоай хургдола, ирaзе вахар шоаш хьакхоллалга.

Кортамукъача гІайрен тІа цу шерашка даьчо ше ду шийна тешам.

Бакъ а хинна дІаэттадеций доазол дехьарча монополей доала кІалхара а яьнна ший кхелаш ше къестаеш Куба хилар? Бакъда, новкъостий! Бакъдеций Кубе кхычар къахьегама эксплуатаци яра чотах вахаш хІана саг воацилга? Из а бакъда!

Бакъ а хинна дІаэттадеций дегІадаьхкача мехкашка а къахьегамхошта капитализмана дала ца мегаь социальни хьалаш Куба халкъага хІанзе а кхачар? Аз дувцар да бе болх боацаш хилар дІадаккхар, массане а юкъара мах ца боаккхаш йола образовани, мах боацаш деш дола медицински гІулакх, иштта дукхха, дукхха кхыдар. Уж дерригаш а харцле йиш йоаца бакъдараш да, хІаьта уж Іалаьмате боккха лоархІам болаш а да.

ХІанз шун общество ше дегІаяра кхаьча лагІа да къаьнадар дохадаь дІадаккханза даргдоацаш а а дІадаккха дезаш а хиннача ханаргара позитивни леррагІа боахам хьалбара керда формаш лахарга тІа-тІа доалаш доларга а яьнна ха. Тешаме даржаш латт партийни, паччахьалкхени боахамен гІирсаш тохкамах чакхъяьннача социалистически ларда тІа хьалделга. Из хьагойташ дарех цаІ — тІадоагІача шера хургйолча а, тхона, советски коммунисташта цо боккха толам бакъкхача дег тІара ловш а йолча Куба сийдолча Коммунистически парте хьалхарча съезда кийчо елга да.

Новкъостий! Эзараш километраш гаьна я Куба Европан Азен социалистически мехкашкарча шоай доттагІашта. Бакъда социалистически интернационализмах доаллар миштал аьлча, из да революционни Куба цІаккха а хинна ца хилари хург ца хилари. Вежарашха новкъостала а шоашта болча пайда доацаш вІаши хьаллацара бувзамаша вІаши кхотаьяьча паччахьалкхений боккхача дезала кхехкаш латтача вахаре хьинаре дакъа лоацаш а сийдеш а я Куба.

Куба хІанз экономически вІаши гІо дара Совета член я. ЧІоагІлуш латт вежарашха долча мехкашца цо цхьана леладу гІулакхаш. Каст-кастагІа хул вІашагІкхетар, бувзам лоаттабар, опыти уйлаши вІаши йовзийтар, цунца цхьана эгтара лакхарча боарам тІа а долаш. Цу дерригe а, новкъостий, Куба кхы а ниа болашагІа ю. цу дерригe а гІо ду дунен социалистически система дІахо а толамаш дахара.

Ца оалаш Іе йиш яц колониальни доала кІалхардаьннаен империализмана духьала, халкъий кортамукъал бахьан лоаттабеча къовсаме хІанз тІа-тІа дукхагІа лоархІам болаши долча мехкашта юкъе Куба сий лакха латташ хиларах а. Куба корта мукъа, ший лоІамагІа дегІаяра опыто дукххача мехкашка тоІабаь боахкабеча а лоалла лоаттабеча а, эгтара хьалха, кетаргахьа. Латински Америкерча а, наьха дегашка тешам боссабу.

Укхаза, Кубе, безам беце а уйла яйт цу башха дикача, къаьтача а ший тайпарча а, ший дукхха хала а турпала а гІулакхаш доахкача, тІахьаьнача хІанзардар долча а — из тешшаме ала йиш я — тІехьале сийлахь-йоккха йолча а континента кхелей.

Латиноамерикански халкъаша шоай кортамукъала духьа лоаттабаьча къовсама бІаь шерал дукхагІа истори я. ТкъесталагІча бІаьшерено цу къовсама турпалий — Симона Боливара, Бернардо О'Хиггинса, Хосе Марте цІераш цІаккха а йоврйоацаш йир. ТкъоалагІча бІаьшерено исторе сийлен кинашка тІа массаза а хургйолаш йихьар Эмилиано Сапате, Аугусто Сандино, Че Гевара, Камило Сьенфуэгоса, Сальвадора Альенде, иштта кхыча башха дикача халкъа гІулакх бахьанце къовсам лоаттабаьчар цІераш Латински Америке яйза ца Іеш, кхыча континенташка а халкъашта дика йовз тха дехалерча доттагІчун, Кубински Социалистически Революце баьчча Фидель Кастро цІи.

Хиннай Латински Америке кортамукъален тІехьа лоаттабеча къовсама лакхаленаш, турпалера денал гойталга а коталонаш а. Бакъда эшаш а патриотийн революционерийн цІий Іоухийташ низаш деш а хиннад. Опыто тешшаме тьех империализман цунна чулаттарийн позицешта кхерам тІабессача, буржуазена мадарра ниллу «демократехи» «кортамукъарча дуценахи» дола ший пропагандистски даьсса къамаьл из юхайлаш моллагІа ниа баргада, моллагІа къизал леладогара. ТІехьарча шерашка хиннача событеша, цІий Іоухийташ Чиле хиннача переворото, кхыча латиноамерикански паччахьалкхенашта хиннача реакце тІалатараша доах дола бакъдар дика къаьга хьагойт.

Бакъда дІаяхача замам урокаш цхьаккха а хІама доацаш довш дац. ХІаьта, къаьстта аьлча Чиле халкъа цхьоагІон парти Іаьдала доал де оттара опытах, шеко йоацаш, кортамукъали къаман лоІами бахьанце къовсам лоаттабечар пайда эшаргба.

Революцена низ телар империалистически пресса цІогІа детта безам бола хьаний ца хов «пропаганда» е «чура ларт йохаяр» дац. Революцеча низ тел бакъдолчо ше, халкъий вахаре оттадаьча лаьй йиш йоацача хьалаша Царех доахк цун кІоарген кхоачалургдоацеи оалаш. ХІаьта прогрессага бода никъ бехка, кортамукъале яккхар террорей репрессейн гІонца Іотоlаде гІерталго дукххача наьха эгІазло совгІа яккхар мара хІама дергдац.

Советски Союзо де йиш йоацаш, цул совгІа зуламе лийрхІа а лийрхІад лерхІа а лерхІ «контрреволюцена экспорт е» моллагІча тайпара гІертилга, революционни халкъа суверенни лоІам воІабе арахьара моллагІча тайпара гІертилга. Ишттача тайпара коммунисташ бац «революцена экспорт» яра тІехьа а. Революци хьахуъ из бале а вож бале а мехка чурча ларда тІа. Из иштта я маца а хьухул, из хулаш малагІча формаехи методехи пайда эцаргба — из мехкарча халкъа ший гІулакх да.

Латински Америкех аьлча, тхо тийша да, цун исторически перспектива деррига адамле дегІаларах хьакъаста йиш йоацаш хиларах — из кортамукъала, ший лоІаме хилара, социальни прогресса перспектива я. Советски Союза лов Латински Америка мехкаша дунен халкъашта юкъерча вахаре хьинаре дакъа лацар, дунен арене цун оаз тІа-тІа тешамегІа екар. Тхо тийша да цоах машара гІулакхан паччахьалкхенаца цхьатара бокъо йолаш цхьана гІулакхаш леладаран пайда барг хиларах.

Деррига дуне да вай хана хьайна. ЧІоагІа событеш хул цкъа цхьан, тІаккха кхыча континента тІа. Шоай хьисапага диллача цхьатара яц уж событеш. Цкъаза вІаш духьала а хул. Бакъда дуне дегІалара керттера наькъаш гуш да. Дунен социалистически система низи дерригача дунен кхоала цо еш йола влияни наькъа вайга дегІаухаш латт. Коталонна тІехьа цотало йоах халкъий кортамукъален къовсамо. Дунен халкъашта юкъерча отношенешка чІоагІлуш я тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре цхьана яхара ленински идеяш.

«Адамлен хургдар — из машар ба», — яьхад Куба башха дикача воІо Хосе Марте. «Ха яр, — тІадеттар цо, — къовсамаш къоастадеча хьалхара средство лоархІаш тІом болаш. Тахан из тІеххьара средство я. Кхоана тІом зулам дегла хургда».

Марте йийша «кхоана», — из, новкъостий, вай таханара ди даІ Сийлахь-воккхача Ленина васкеташ чакхдоахаш, Советски Союз, цун Коммунистически парте, иштта кхыча социалистически мехкашен вежарашха йолча партешера машар безача деррригача низашца цхьана тахан тІагІертта къовсам лоаттабу агрессивни тІемаш адамлен вахарера цІаккха а хургдоацаш дІадахара тІехьа, чІоагІача машара тІехьа къовсам лоаттабу.

Тхо пацифисташ дац. МоллагІа даь а машар оттабара, хІаьта, кхета мадарра, мехка чухьа йола социально - политически процессаш соцаяра тІехьа дац.

Оаха кхетадечох машар — из арахьара цхьаккха а новкъарле йоацаш керда общество хьалъе социалистически мехкий халкъий бокъо хилар хабар долаш дархІар да. Из хІара паччахьалкхе, хІара халкъ суверенни ший лоІамагІен дегІада бокъо йолаш хилар хабар долаш дархІар да.

Оаха кхетадечох машар — из империалистически агрессеца доаттабаьча къовсамо исторически котало яьккхана вьетнамски халкъа ший къанап дагадоахкараш чакхдаха торо Іалашъяр да, из да Парижски согалашени чІоагІа вахаре дІаахьар, КъулбаМалхбоален Азера хьал лертІа даккхара моллагІча тайпара а агресси духьале а гІертара чІоагІа духьале яр да.

Оаха кхетадечох машар — из израильски агрессе толхаь Іарбий халкъий законни бокъонаш юхаметтаоттаяр, гаргарча малхбоален кризис конструктивни чІоагІен къоастадар да. Алхха цунна тІехьа чІоагІа а леррагІа а дІайолаш я Советски Союз.

Женевски машара конференца болх дІаболабарца дувзаденна Египтан Израилан юкъе эскараш дІа-юха дахара баь барт — из дика тІа ба. ХІаьта из алхха тІема хьисап тола цхьа мероприяти мара яц, цу тІа а тІема юкъе дакъа лаьцача Іарбий мехкех цхьаннена нара йоагІаш а яц. Цу тІа, кхетадечох, саца йиш яц.

Женевски конференце ший керттера декхар кхоачашде деза: Гаргарча Малхбоалене хьалда политически хош къоастадарга кхачийта, дІоагІа машар оттабе.

ХІаьта из декхар кхоачашдайта кхача йиш яц 1967 шера дІалийцача ерригача Іарбий территореш тІара израильски эскараш араьдаьхача марен Палестина Іарбий халкъа законни бокъонаш лоархІаш тилча марен. Гаргарча Малхбоаленай йола ООН решенеш йизза кхоачашъяь хила еза — цу тІа а доацаца хьаьнца а ец, Советски Союза аьнна а аьнна лоацаш а да цу лоархІамеча гІулакха юкъе хьинаре дакъа.

Оаха кхетадечох машар — из мелла чоалхане а кІоарга а уж дале а паччахьалкхенашта юкъера къовсамаши вІаши барт ца тоъа дешаши тІема средствашца къоастаделга тилар да. Из да дерригача мехкашта юкъе цхьатарра бокъо йолаши бехкат доалаши цхьана гІулакхаш леладара хьаташ хьакхоллар.

Кхыча дешанца аьлча тхо тІехьа да деррига халкъий хьашташа дІадехарашца, общественни прогресса хьашташца боагІаш болча чІоагІача а нийсхон а машара.

Дукх ха хьаккхар капиталистически дунен паччахьалкхен дентелаша ший системана юкъера гІулакхаш машаре цхьана дахара (Йистедоалар 3-ча оагІо тІа).

«СЕРДАЛО»

2-гІа оагІ. 2 февраль, 1974 шу.

КУБИНО-СОВЕТСКИ ДОТТАГӀАЛ КЪАЬГГА ХЬАХЬОКХАР

принципаш тӀа леладе ехаш Советски Союза тийнина предложенеш дӀа ца йозаш. Уж гӀийртар эгара хьалхара социалистически пачхьалкхе интервенце гӀоина йохае, экономически политически блокадаца цун садикъа. Уж хьежаш бар боккхача тӀем тӀа Советски Союз хӀалакъе. Цар лерхӀар тхо а ухыдола социалистически мехкаш а «шийлача тӀемца» кхераде, «низа позице» политика гӀоина шоай лоӀам вайга кхоачашбайта лерхӀар цар. Бакъда цу ерригача расчетех хӀама хиланзар. Советски Союзах дунен ерригача социалистически системах чӀоагӀа, эшалургбоаца низ хилар.

Юххера а капиталистически дуне бакъдоачунга ца хьежача даланзар. Мукъарло даьа даланзар из капитализманен социализманен юкъера исторически къовсам тӀемаца къоастабе йиш ца хилара. Цу кьалашка дӀахо хургдар дикагӀа довзача буржуазни мехкий кулгалхоша хьакъал долашагӀа лерхӀар машаре цхьана дахаре социалистически мехкаша еннача предложенешта жоп далар. Юххера а Советски Союзацарча а кхыча социалистически мехкашцарча а Франце, ФРГ, хӀаьта иштта цхьадолча кхыча буржуазни мехкий гӀулакхашта юкъе дика хувцамаш хилар.

Социалистически пачхьалкхений хьинарерчен лерралӀчен машара политико тӀа-тӀа дукхагӀа хоалуш гӀулакхаш ду дерригача адамлена кхелашта боккхача лоархӀаме йолча Европа санна йолча континенте. Машар безача дерригача низацца цхьана вай мехкаш тӀьапкиъ шера чакхдаха гӀийртарех дукхадар хӀанз де йиш йолаш хинна дӀаэттад. Кертердар — Европера тӀом хиннача тӀехьара доазонаш хувцӀе йиш йоацилгеи социалистически немецки пачхьалкхе — Германски Демократически Республика шийн лоӀаме хилари дукхахачар официально бакъдар да. Из чӀоагӀа лоархӀам болаш да Европе реваншизм ца яржийтара, хьал юха а ир ца далийтара, цхьан дешаца аьлча бокъонца чӀоагӀа машар оттабара хьалаш кьакхоллара.

Бакъда, машаре цхьана дахилга чакхдоалаш дац пачхьалкхенашта юкъера, къаьстта шин социальни системана юкъера къовсамаш къоастадара средство санна тӀом кхы мегаш бац яхалга бакъдича. Вай деношка тӀа-тӀа дукхагӀа чӀоагӀлуш я ерригача пачхьалкхенашта юкъе хьинарен беркатен цхьана гӀулакхаш леладенза даргдац яха уйла.

Кхета хала дац цу уйла шийовлаш эгара хьалха Европе хӀана хийшад. Алхха указа вӀашдухьал этта ма латтийн дунен шин системаш чӀоагӀа герзаш кийчдаь низаш. Алхха Европе духхьал физически хьалашка хьежача а къаьстта дика гу дукха нах хӀалакбу кӀанзара средстваш юкъе а доаладеш тӀом бар мел чӀоагӀа хьакъал доаца хӀама хургдар.

Из деррига бакъдар дижар Советски Союзен оборонительни Варшавски договорагӀа болча цун союзникийн инициативагӀа хӀанзарча Европа дунен халкъашта юкъерча вахаре шиъ гӀулакх дӀадоладара ларде. Аз ювцараш я кхерамзлени цхьана гӀулакхаш леладарен ледешта йола Европа юкъара совещани (чакхйоалача ханага кхоачаш латташ хила езаш йола), хӀаьта Центральни Европе герзашка кийчдаь низаши герзаши кӀезигдара дукха ха йоацаш йолаь переговораш.

Европа юкъарча совещане дехкар — континенте политически хьал мелдалара гӀулакх а цо хьаделла хьалаш а чӀоагӀдар, политика, машара даькъе, экономикан, Ӏилман, культуран даькъе европейски пачхьалкхенашта юкъе кӀаькхача хана цхьана гӀулакхаш леладара чӀоагӀа лардаш йохкар да. Вене йолаьча переговорий дехкар — Европе вӀашка тӀемаш дара кхерам цхьан даькъе кӀезиг бара хьакъехьа Европа халкъашта бокъонца дола хьалаш Ӏалашдари оборонага дӀадохийтар цхьан даькъе кӀезигдари.

Цу лоархӀамеча дӀадоладьрашта юкъе дакъа лоаца Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши цӀенча дег тӀара гӀерт уж бизза толам боаккхаш чакхъялийта. Оаха хьинаре лех конструктивни, ерригача оагӀонаша тӀадаргӀоа а машарен кхохкам кӀаьдбарен гӀулакха пайдане йола а решенеш. Дешашка диллача из деш ба Женевен Венен переговорашта юкъе беррига дакъа лоацараш а. Бакъда тӀа-тӀа хьахов, гӀулакхага диллача цхьадолча мехкий позицешца кхы тайпа мотигаш гучаювлилга.

Из дена Ӏац аз хьоахаяьча переговорашта, из доагӀа кхыча лоархӀамеча гӀулакхашта а. Тайп-тайпара бахьанаш а доахаш цхьаболчар тӀехьадоах хьэтта дешаш практически къоастаделга. Хьалхашка йоах тайп-тайпара оговоркаши «хьалаши», дукхагӀйолча хана дувцача дешашца вӀалла доагӀаш а доацаш. Кхыча пачхьалкхений чурча вахара юкъе гӀорта гуччахьа гӀертарга а дӀакхоач гӀулакх. Реакционни пропаганда мамогга доацар доаржаду, цатешам чубоссабе, нах бакъ наькъ тӀара баха гӀерт дунен халкъашта юкъера хьал тойхадара духьа. Цхьаболча тӀемен граждански политикаша лерхӀ герзаш кийчделга сихдара тӀахьехаш къамаьл делга йиш йолаш. ХӀаьта герзашца кийчдаь низаш кӀезигдарах йолча венски переговораш тӀа НАТО цхьадола мехкаш гуччахьа гӀерт нийсен цхьатарра бокъо йолчеи соглашенена меттел социализма мехкий оборонни торонаш цхьан оагӀорахьа кӀезигъярга бокъонца вугаргвола соглашени е.

Цу дерригне а тха сатем боабу. ДоагӀаш долча мехкий правительстваша кхайкабьча кхохкам кӀаьдбарен машар чӀоагӀбарен наькъаца во доагӀа из.

Фу ала мегаргда цу хьакъехьа? Нагахьа санна уж тайпа гӀулакхаш Советски Союзан кхыча социалистически пачхьалкхенаштен тӀа-таӀа лерхӀаш, вай принципаштен вахара хьашташтеи зе а деш шоаца цхьадола пайдаш де безам болаш уж гӀулакхаш леладойя цоах хӀама хургдац. Из массане а кхетаде деза. Кхы а цӀенхашттагӀа да гӀулакх цу массанена тӀехьа доккхагӀдар дале, къаьстта аьлча дунен халкъашта юкъера хьал тоадара новкъарло е, «шийлача тӀема» дика ца хиннача ханага дуне юхадига, герзаш кийчделга сихде безам болаш бале.

Белгалдоалаш да хӀанз цхьаккха а пачхьалкхено багар а яькха гуччахьа ше кхохкам кӀаьдбара а машаре цхьана гӀулакхаш леладара а духьала хилар хьа ца кхайкадеш хилар. Из кхетадеш а да: машара идеяш чӀоагӀа кӀоарга чуессай вай хана халкъий сакхетам чу. ХӀаьта а машаре цхьана дахар чӀоагӀдалара раьза доаца низаш, хӀанз а кӀезига а доаца низаш, долаш а да, шоай влияни йолаш а да. Империализмо шийн агрессивни гӀулакхаш вӀалла а хийцадац.

Кхохкам кӀаьдбара политика кӀезига толамаш даьхадац, хӀаьта а дуне хӀанз а сатийна дац. Герз Ӏоаделген эргадовхилгеи дӀахо хьош да, эгара хьалха ядерни дар а долаш. Цоах бола кхерам гуш ба. Иштта гӀулакхаца адамлен тӀехьале тешшаме Ӏалашъе йиш яц ядерни тӀом хилара кхерам бизза дӀабаьккхача мара. Цуххьал цунна хьожаяь я герз дӀадаккхара, дунен халкъашта юкъерча отношенешта низ юкъе ца боалабара, ядерни герз юкъе даккхар соцадара дешашта ООН-е Советски Союзо енна дика йовзаш йола предложенеш. Хала хета доагӀаш да цхьайолча пачхьалкхений позицеша уж вахаре чакхъяха хӀанз а торо ца ялар.

ДӀадахача шера июне лаккерча боарам тӀа хиннача советско-американски переговорашка цу деша хьакъехьа боккха гӀа баьккхар. Аз дувцар да дӀадахача шера аький СССР-и США-и юкъе ядерни тӀом ца хилийтара яьча соглашенена кулгаш яздар. Из, ала мегаргда, ядерни тӀом хилара кхерам кӀаьдбар дахьаш дола хьалхара чӀагарг да, аьнна. Долчча бесса аьлча США-с шийна тӀанийцад Советски Союзан, цун союзникаштеи, кхыча мехкаштеи духьала ядерни герзи цхьаккха а низаш боаккхаргбац аьнна декхар. Кхета мадарра уж тайпа декхараш шийна тӀанийцад Советски Союзо а. Оаха лерхӀ, цу тайпара соглашени дерригача социалистически мехкий хьашташца, цар кхерамзленца йоагӀаш я, аьнна.

Из соглашени дерригача халкъий а овлан тӀарча хьашташца йоагӀаш я, хӀана аьлча дукха нах хӀалакбергбола хӀанзара средстваш юкъе а йоалаеш беча дунен тӀемо цхьаннена а пайда бахьаргбац.

Харцде йиш йоацаш да советско-американски отношенеш тоаялара йолаеннача процессо социализма мехкашен машар безаш мел барашен дукхача хана денз къовсам лоаттабаь дола кхыдола лоархӀаме де лерхӀарашка кхача гӀо даь хилар а. Аз ювцар я Вьетнаме тӀом чакхбаларах а цигара американски эскараш арадахарах а йола Парижски соглашени. Аз иштта дувцар да Гаргарча Малхбоале тӀом сацар а Гаргарча Малхбоален конфликт машаре къоастаяра йолаенна переговораш а.

Иштта гӀулакхаца, ала йиш я, дӀадоладенна советско-американски отношенеш тоялара гӀулакх массане а юкъарча машара пайдане хилар. Оаха дӀахо а хьоргба США-рча отношенешкара иштта бола тхоай принципиальни никъ, кхетадеш, вокх оагӀоно а из дерг хилар дага а кхоабаш.

БӀарча хьанийчача, новкъостий, ала йиш я тӀеххьарча шераша дунен халкъашта юкъерча вахаре дуккха а дика хувцамаш даьд, аьнна. Уж дарах адамлено атта са даькккхар, чӀоагӀа машар хиларга доаха дог чӀоагӀделар. Тхона хетачох из процесс дӀахо гӀоргья. Декхар латт кхохкам кӀаьдбара хьакъехьа карагӀдаьннар доа ца дарах. Из дара машар безача пачхьалкхенаша, дерригача машар безача низаша тӀа-гӀерта, юха а ях аз — тӀагӀертта хьинаре къовсам лоаттабанза баргбац.

Вай хана дунен халкъашта юкъерча политика, эгара хьалха тӀемен машарен дешаш къесталечара халкъий лоархӀам хьалха цӀаккха а ца хиннача тайпара боккха ба. Халкъаша дӀабех машар, Ӏалашъяь кхерамзле. Из геттар чӀоагӀа бакъдир кхо бутт хьалхагӀа хиннача 143 мехкарча делегаташа дакъа лаьцача, машар безача низий Дерригдунен конгрессо.

ТӀа-тӀа дикагӀа кхетадеш да: хӀанзарча хьалашка толам баккхарга дог даха йиш йолаш халкъий лоӀама лоархӀам беш, машар безача адамлена хетачунца йоагӀаш йола арахьара политика мара йоацилга. Алхха иштта я социалистически мехкий политика, дог цӀена, кӀал тийша болх боаца политика. Духхьал дӀаала деза: нагахьа санна хьалха цӀаккха ца хиннача бесса тахан адамле чӀоагӀача машара гарга яле, из эгара хьалхарча аргӀанца социализма мехкаша хьаьдаш лерралӀен дӀакхихьача гӀулакхех хьахиннар да.

Деза кубински доттагӀий! Хетаргахьа, вай вӀашагӀкхетаро, юкъара гӀулакх бахьан лоаттабеча къовсамера новкъостийн соратникаши вӀашагӀкхетаро, доаццадийца а тха мохк мишта бах, советски халкъ фу деш да, шийна хьалхашка малагӀа декхараш оттаду дувца декхарийла ву.

Беррига тхоай къахьегам, ерригга тхоай йоакхонаши де гӀертараши оаха хетаду, шоана ховча тайпара, коммунистически общество хьалъяра сийлахь-доккхача гӀулакха. Из хургья адамлен историчухь коммунизм хьалъяра эгара хьалхара практически опыт. Из декхар Ӏалаьмате доккха, бехктокхаме а чоалхане а да. Бакъда тхо во кийчденнадац из кхоачашдара. Тха я дегӀаенача социализма низ бола экономика. Оаха чӀоагӀале лувц марксистско-ленински теоре творчески низах, тхоай мехка социализм хьалъяра йӀаьхийча опытах. Оаха чӀоагӀале лувц советски халкъа политически сакхетамахи лакхарча культурахи, Коммунистически парте кулгалдара лоархӀамах, партеи халкъеи йохаргйоацача цхьогӀонах.

КПСС XXIV съезд хиннача тӀехьагӀа дӀадахача кхаь шеро — тха нийслагӀча пятилетка хьалхарча кхаь шеро — кӀезига кердадар денадац Советски Союза экономика дегӀайоалаеча, коммунизма материально-техническа база хьалъеча.

Эгара хьалха промышленностах. Укхаза оаха никъ лаьцаб керттера доакъош качественно хувцара, кердагӀа йола техника юкъейоалаяра, къахьегама овсарле дикка айяра. Укхаза кӀезига толамаш а даьхадац. Ала йиш я са, тӀакхийттача промышленни продукцех 80 процент хӀанз къахьегама овсарле лакхъяра чотах тӀакхийтта хилар. Оаха дӀахо а къовсам лоаттабу кхы а дикагӀа йола техника юкъейоалаяра а нох кхы а говзагӀа пайда эцара, къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккхара а дисциплина хилийтара а, материалаши энергии кхояра а тӀехьа.

ТӀеххьарча шерашка мехка хьалъяьй тха мехка а вежарашка йолча пачхьалкхен а экономикана боккха лоархӀам бола кердагӀча техникаца Ӏалашъяь йоккхий промышленни комплексаш. Цар массане а цӀераш укхаза йоахалургьяц. Ши масал мара лоаладергдац аз. Бизача низаца болх беш я шера 660 эзар легкови автомашина арахецаш йола г. Тольяттера Волжски автозаводи сийлахь-доккхача сибарегӀарча Енисей яхача хи тӀара дунен тӀа эгара йоккхагӀа йола Красноярски гидроэлектростанции. ТӀеххьарча шерашка карагӀдаьннарех лоархӀамегӀа дола цӀ да Тюмена районех СибарегӀен къилбаседа-малхбузехьен советски наха лаьттан кӀалхара леха а караерзаяь а Ӏалаьмате дукха мехкдаьттеи газеи йоалла ганзаш. Цига хьаькул керда городаши посёлкаши. БӀаьш километраш керда машинаьъаш лехк, эзараш километраш мехкдаьтта турбаш ехк. 50 шерий юкъе беррига мехко доаккхаш хиннача дукхагӀа мехкдаьтта доаккх цига хӀанзэ а.

Къаьстта терко яьй тха парте тӀеххьарча шерашка юрта боахама. Из иштта да дукха а бахьанаш хилара дуккача шерашка тӀехьаюсаш участок алхха из хиннадаь.

1965 шера а тӀехьа, халкъа юкъара хьашташ къахьегамхой шоай хьашташца доагӀаш хиля деза яхача ленински положенех чӀоагӀале а лувцаш, оаха нийса соотношени оттайир юрта боахама къахьегаман цох луча алапенен юкъе. Цо дикагӀа стимулаш хьаькхеллар производство шерьяра. Юххера а тӀехьарча шерашка юртарча къахьегамхой бахара хьал чӀоагӀа тоаделар. ХӀаьта из шийга диллача а карагӀдаьнна кӀезига хӀама дац, бувцараш мехка бахача наьха дикка доккха дакъа хиларца.

Цунца цхьана юрта боахамга йоккхий средстваш дӀаухийт, цун технически Ӏалашбаь хилар айдара, шерра мелиораци ярца лаьтта тоадара, удобренеш лоархӀам боллаш дукхагӀа хилийтар духьа.

Оаха хӀанз боккха терхам тӀабохийт йоккхийча колхозаштеи совхозаштеи специализаци яра цар производство шийн хьисапага диллача индустриальничуна мамогга гаргахоачаргйолча ларда тӀа яккхар санна дола декхар кхоачашдара а. Тха социалистически юрта боахам дӀахо дегӀабоалабара доагӀа да ала йиш я цох.

1973 шу советски наха во чакхдаккханзар. Промышленни продукци планал дикка дукхагӀа тӀакхийтар, къахьегама овсарле а плана тӀа лийрхӀачул сихагӀа дегӀаихар. Ялата, боамбе, кхыча юртбоахама культурай лакха хьувкъам чубенаб. Бахача наьха реальни доходаш дукхагӀа хул, советски наьха бахара хьалаш цахаддаш тоалу. Цо, махкара, чӀоагӀа дог гӀоздоах. Духхьал халкъа вахар тоадар ма лерхӀий парте ше беча балха тӀа керттердар.

Мехка юкъара экономика дегӀаяра лаьда тӀа дӀахо чӀоагӀлу Советски Союза оборона. Тха парте, тха пачхьалкхено йоакхо юхалкъо хьадаьр тешшаме лораде мел эшар Советски Эскарга хилийтара. Тха эскар латт шийн Даьхенен коммунизма гӀулакхан кӀоаргга мутӀахьа болча нахах, патриотехи интернационалистехи. Цунна гоама я милитаризман экспансеи уйла, бакъда из кийча да моллагӀча дийнахьа, моллагӀча сахьата шийн Даьхе, социализманна карагӀдаьннар лораде.

Тхоай экономически оборонни низах, социалистически плановни боахам тӀех хиларах, шийн вежарашцеи союзникашцеи цхьана гӀулакхаш леладарах, машар безача тхоай арахьарча политика толамех чӀоагӀале лувцаш, тхо тешшаме хургдолчунга хьежаш да, саббаре дӀахо хьош да тхоай гӀулакх.

Аз шуга укхаза мел дийцар, деза доттагӀий, тха боахам хьалбар, оалаш махкара, духьаленаш йоацаш дӀадода яхилга дац, из дац тха халонаш, кхоачамбоацараш дац, гӀалаташ хилац яхилга. Из а, вож а, кхоалагӀдар а хул. Нагахьа санна экономиках дийцача, оттаяьча темпашта хӀанз а тӀехьаккхеи тха халкъа эша товараш арахецилга. КӀезига хилац бахьан а доацаш керда мощносташ болх бе йолаялийтар а караерзаелга а юкъагӀдоахаш. Планированеча гӀалаташ а хул. Даназ дисар юхаметтаоттадара 1974 шера план йизза кхоачашъяь ца Ӏеш лоархӀам боллаш тӀеххоачашъе а еза тха. Уж деррига дешаш оаха дика доашхаш, цӀенханитта дийцар дукха ха йоацаш хиннача тха парте Центральни Комитета Пленуме, хӀаьта хьал тоадара наькъаш белгал а дир.

ХӀаьта а цхьаккха а планаша а решенеша а йоагӀаш йола эффект лургьяц, нагахьа санна халкъо дега гарга уж ца эце, уж кхоачашъяра тӀехьа лоаттабу къовсам миллионаши миллионаши болча болхлой, колхозхой интеллигенце духхцӀийх дола гӀулакх хинна дӀа ца отте.

Цудухьа тха парте деррига а дукъахьегамхошта хьалхашка даттача декхарий маӀан дӀадоввзийтара. Парте деша дег тӀара дӀайха жоп лу халкъо. Тахан беррига мехка цкъ бола болам баьржаб укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Къахьегама коллективаша хьалхайоах, ханцига оалаш махкара, встречни планаш, вешта аьлча шоашта тӀаэц кхы тӀа а, лакхара декхараш. ТӀехдика йола продукци арахецара къовсам боаржабу.

Ленина идеяш тӀа, коммунизма идеяш тӀа хьалкхийнача социализма мехкий наха дика хов шоай къахьегама революционни лоархӀам. ХӀаьта шо долча Кубе а, экскаватор е комбайн — из тахан революце духьа къовсам лоаттабеш селхан топ е пулемет хиннача тайпара герз да. Социалистически мехка хьаь болата хӀара тонна, хӀара керда машина, ялата е шекара хӀара тонна — из машарен социализман гӀулакха, адамлен социальни прогресса юкъе лаьца бокъонца дола дакъа да!

Деза доттагӀий! Кубаца солидарность хилар, из мамогга хьаллацар оаха, советски наха, массза а лийрхӀад тхоай священни декхар, коммунистий, социалистически мехкий гражданий декхар санна. ХӀаьта оаха мах бу иштта вежарий доттагӀленца оаш жоп телара, укхаза, Кубе, Ленина мохк, Октябра даьхе йовзаш а езаш а хилара.

Вай вӀаши дувзараш капитала дунен тӀа дӀаӀемаоел эргаш дола бувзамаш да. Советски Союзан Куба эксплуатацеи капитал пайда боаккхаш дӀадахийта лерхӀеи объект яц, стратегически база е иштта оалаш йола влияне сфера яц. Вай доттагӀал, вай гарга хилар — вай мехкий социалистически чулоацам хьагойтар, социалистически интернационализма лакхара принципаш бокъонца хьагойташ кхоачашдар да.

Советско-кубински доттагӀал тахан хьакхоллараш миллионаш нах ба. Уж ба Кубана станокаш, машинаш, комбайнаш, кхыйола продукци хьаеш бола советски предприятей болхлой, техникаш, инженераш. ХӀаьта уж, шоаш хьадаьккхача шекара цхьа дакъа советски нахага кхоачаргдолга ховш бола, сафра къахьегамхой а ба. Уж Кубе болх беш бола советски специалисташ а тха мехка деша уха кубински кагий нахи чекхарий а ба. Уж ба советскии кубински Ӏилмахой, литературай искусствай деятелаш, вай халкъашта юкъе культура ганзаш дӀа-юха дукхагӀа телара юкъе дакъа мел лоацараш. ХӀара советски сага а, хӀаьта тхо тешаш махкара, хӀара кубинца а советско-кубински доттагӀала гӀулакх, кубино-советски доттагӀала гӀулакх гарга а деза а да.

Советско-кубински сотрудничества тахан чулоац вахара эгара тайп-тайпара сфераш. Из кхоач металлургегеи энергетикагеи, юрта боахамагеи промыслови флотагеи, Ӏилма тоҳкамашкеи искусствагеи. Из хьалъяйлу торговля санна цхьалха йолча формашкара производствана кооперации яргеи халкъбоахама планаш тӀа координаци яргеи кхоачаш.

Советско-кубински отношенеш хӀанз йӀаьххача ханарча лаьрда тӀа хьаеш я. Цо чӀоагӀа хулийт уж, доккхий декхараш кхоачашде йиш хулийт. Цу хьакъехьа дика масал да иов Фидель Кастро тӀеххьара Москве волаш кулгаш яздаь экономически соглашенеш.

Ховш да Советски Союзо Кубана цун оборона чӀоагӀъяра а гӀо делга. Вайна дика хов, хетаргахьа, кхычарна а ховча бесса, кубински бе доалла советски герз цхьаннена а тӀалатара герз доацилга, дунен халкъашта юкъера хьал ирдара средство йоацилга. Из гӀулакх деш да шун мехка революцена карагӀдаьнараш лорадара гӀулакха, машарен сатийна дахарен гӀулакха.

Оаха боккха мах бу Советски Союзацарча отношенешта Куба Компарте ЦК беча теркама, тхона хов цу гӀулакхага массаза а хьожаш новкъостий Фидель Кастро, Освальдо Дортикос, Рауль Кастро, кхыбола кубински кулгалхой болга. Шуга ала йиш я са, новкъостий, тхоай оагӀонтахьара оаха а советско-кубински бувзамаш кӀоаргдар боккхача лоархӀаме лерхӀалга. Уж тха парте ЦК Политбюро, Советски правительства бӀарг тӀалатташ да.

Селхан, шоана махарра, дӀа а йолаеннай тахан дӀахо а йихьай Фиделацарен кхыча кубински новкъосташцарен тха беседаш. Цу беседашца дика торо лу тхона юха а информации опыти дӀа-юха яла, дукха лоархӀаме проблемаш ювца. Тхо керда юхавӀашагӀкхетар, массаза а санна, цӀенча дег тӀара, вӀаши тешаш, вӀаши дувцар дизза кхетадеш хьисап долаш да. Со тешаш ва, новкъостий, хӀанзара переговораш Фидель Кастро Советски Союзе яьча визитах хьахиннар санна советско-кубински сотрудничестве керда лагӀа кургхиларах.

Новкъостий! Советско-кубински бувзамаш дегӀадахкаро ала йиш хулийт. СССР-и Кубаней юкъе доазув доацача океански аренаш тӀагӀолла хӀанз чӀоагӀа, шера, тешаме тӀий тиллад аьнна. Цу тӀа гӀолла цахаддаш ритмичной лел. Из, новкъостий, машара, доттагӀлени вошален тӀий да!

Деза доттагӀий.

Йистевоалаш сай цӀерагӀа а сай новкъостий цӀерагӀа а цӀаьккха баркал ала безам ба са тхо тӀавцарах, гӀадлаха, бӀайха безам гойташ хиларах. Советей Мехкарча доттагӀашта седла чӀоагӀа шоай дегаш оаш хьаделларах.

ЧӀоагӀ а лулда тоа а лулда советско-кубински доттагӀал!

Сийле хийла къонахчал долча кубински халкъа а цун денлерча авангарда — Куба Коммунистически парте а!

Бахалба машари коммунизми!

Вива Куба!

(Новкъост Л. И. Брежнева къамаьл дуккхаза а юкъагӀдаькар чӀоаггӀа, дӀаьхдаь тӀоапаш детташ. Къамаьл даьча Революце йоккхача майдан тӀа низ болаш дийкар «Ура!». ДоттагӀлен митинге хиннараша цӀогӀарч деттар: СССР—Куба! Брежнев — Фидель — доттагӀал!, яхаш).

* * *

Митинг йистеяьннай. Цига даькъалаьцараша лехк пролетарски гимн «Интернационал».

* * *

Революце майдан тӀара митинг Советски Союзеи Кубаи доттагӀал дӀахьокхаш йола йицлургйоаца, Ӏалаьмате йоккха дерриг халкъа демонстраци яр гурпалерча кубински халкъо КПСС-ара. Советски Союзапара шийн дег тӀара безам, из безами цхьана гӀулакхаш леладелгеи чӀоагӀде а кӀоаргде а, цхьана, цхьан мугӀарашка машара, прогрессеи социализмаи новкъа даха чӀоагӀа лаьрхӀа хилар чӀоагӀа хьагойтар.

Н. КОЛЕСОВ,
Р. КНЯЗЕВ,
Н. ЧИГИРЬ.

КХЫ А ДИКАГӀА

КПСС ЦК (1973 ш.) декабрьски Пленума решенеш кхоачашъеш 1973 шера производственни задании социалистически декхараш кхоачашдара доккхий толамаш даьхад Ахриев ГӀапура цӀерагӀча тха завода коллективо. 1972 шераца нийслича продукцена реализаци елга — 8,3 процент, валовой а товарни а продукци арахецилга — 108 процент, къахьегама овсарле — 9,8 процент дегӀаденад. НийслагӀча пятилетка кхоалагӀча, хоадамбеча шера планал совгӀа арахийцай 562 эзар сомага дӀакхоачаш продукци.

Соахка 3 декабре денз пятилетка укх дийлагӀча, къоастамбеча шера чотах болх беш я тха завода ерригга коллектив. ХӀаьта укхаза бокъонца болча къахьегама турпалаш санна шоашкара хьокхам гойташ хьабовгӀа коммунисташ лекальщик Котиев Махьмада Ахьмад, слесарь-сборщик Канищева Наталья Егоровна, участка мастер Аушева Махьмада Лида, кхы дуккхабараш.

Доккхий хӀамаш белгалдаьхад республике хьалхарчарца тха коллективо 1974 шера тӀаийцача встречни плана тӀа: пятилетка контрольни цифрашка укх шера арахеца лаьрхӀачул цхьа миллиони 100 эзари сома маьха продукци дукхагӀа яккха, планал совгӀа йоаккхаргйола ерригга продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах хилийта.

Кхоачашдара низкъало кургдолча цу доккхийча декхараша производства ерригача торонийн анализ еш гуча а йоахаш махулла дикагӀа царех пайда эцарца балха цхьаькха минут зехьа ца йойтара тӀехьа чӀоагӀа къовсам лоаттабелга дӀадех тхогар. Цудухьа оаха укхаза шийн бехках лертӀагӀа къа ца хьегачох е балха тӀера вувлачох материальни а моральни а бехк бу. ХӀаьта цар бехках доацаш а нийслу уж гӀулакхаш. Масала, цкъаза доацаш хулар деталаш, заготовкаш, инструменташ. Уж кхоачамбоацараш дӀадахара механически цеха ерригга кладовойш вӀашагӀ а теха станочникий ерригга балха моттигаш цхьан ханна заготовкаща Ӏалашъергйолаш деталийн заготовкайн цхьа склад яьй. Цехе маршрутни системах деталеш дӀа-юха кхухийталга, уж деффект йоацаш хьаделга а дӀанийделга а вӀаштӀехьдаккхарах чӀоагӀа дегӀаера къахьегама овсарле. Цу белгалдаьхача пайданерча гӀулакхел совгӀа кхычахьа болх бе дӀахьожавир 6 комплектовщик, 3 контролер, 10 эзар сома влапий кходаьд цу мероприяте. Иштта лохденнад заготовкаш йовлга, лакхбеннаб болхлочун къахьегам дикеи овсареи хилара бола бехктокхам.

Махулла дукхагӀа пайда боалаш материалаш дӀаахийтара, оборудованега цахаддаш болх байтара укх деношка творчески къахьегаш я ерригача заводерча участкашкара, цехашкара, бригадашкара коллективаш. ХӀанз ерригача участкашка, цехашка оттаеш я завода юкъера хозрасчет. Оттаеш латт Грозный, Орджоникидзе, Нальчик городашкарча цхьайолча предприятешкара опыт хьаэцара йола план.

Бакъдар аьлча цу дикадарашта нийсса кхоачамбоацараш а да тха заводе. ЛертӀа болх беш яц завода коара лампаш, вентилящеш, дегӀа Ӏаткъача хьалашка балха барашта тела шура цкъаза мисттеле хул, геттара во лел болхлой дӀа-эха кхувла завода а иштта автотранспортни предприяте а автобусаш.

ХӀаьта, мелла дукха из дош дийца дале а, город Назране шийн хан-ханнахьа лелаш а саца ез-езача соцаш а болх беш яц города юкъерча маршрутах лела автобусаш. Иштта Бурочурча районни больнице а аха еззача тайпара ахац уж. Цудухьа больнице йода завода болхло бӀарча мукъа ди а дийха ваха везаш хул.

ДикагӀчарех яц заводера болхлой столови а. Цехашка кхахьац дӀайха кофи, пирожкаш. Городе сменах болх беш школа ца хилар бахьан долаш деша багӀа кагирхой каст-каста балха тӀера бувлийта безаш е уж цхьоалагӀча сменах лелабе безаш хул, хӀаьта из чӀоагӀа новкъа а зене а да производствана. КПСС Центральни Комитета партега, советски халкъага даьча Кхайкаралои КПСС ЦК декабрьски Пленуме Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьлои дегаш ура е оттадаь хьинаре къахьегаш ба тха беррига коммунисташ, ерригга коллектив. КПСС XXIV съезда исторически решенеш толамца кхоачашъяра дӀахо кхы дикагӀа къахьега лаьрхӀад цар.

Б. ГАГИЕВ,
«Электроинструмент» завода парткома секретарь.

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. ДӀаяхача гурахьа дика хьийкъа ялаташ чуийцад Александровски районерча Войтика цӀерагӀча колхоза пхелагӀча участка лаьтташ леладераша. Итт шу да Социалистически Къахьегама Турпал Иван Ефимович Беднов цу коллективана керте латта. Дукха йоакхонаш я цун Ӏай а, цхьабакъда керттерьяр — кӀи хьувкъам дӀахо лакхбар. Пятилетка кхаь шера йиъ центнер лакхбеннаб из. Хоадамбеча шера 1300 гектар долча лаьттан хӀара гектара тӀара 34 центнер ялат гулдаьд, пачхьалкхенга деккад из 28 эзар центнер.

КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп а луш бригада коллективо декхар тӀаийцад диъ шера ялат даккхара пхе шера задани кхоачашъе.

ХӀанз кхашка органически удобренеш дӀаккхухьаш, лаьттанца тӀоадал Ӏоаеш, доа ӀотоӀадеш ба механизатораш. Колхоза мастерскешка трактораш ремонт яь йоалаш латт.

СУРТА ТӀА: пхелагӀча участка кхашка доа Ӏоадеш латт. Йийхьа доа ӀотоӀадара кхай тӀа яьхай катокаш.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Малгобекски районера хоамаш

* * *

Дика совгӀат даьд Малгобека дешархошта Белхароев Башира кулгалдеча № 9 йолча гӀишлой участка болхлоша. Малгобека культурен салоӀамен парка юххе 964 дешархочунна лаьрхӀа керда школа хьалъяьй цар.

Школе я тайп-тайпара лабораторешъ вӀаштӀехьъяхара лаьрхкӀа помещенеш, берашта учебни фильмаш хьокхара киноклассе, йоккха спортивни зал, 200 совгӀа моттиг йола столови.

Ерригача классашка, кабинеташка дийнахьа санна помещенеш сирдайоахаш электрически сердал я.

Школа коа баскетбольни, волейбольни, футбольни майдаш я.

Февраль бетта хьалхарча деношка зачитеш дӀайолалургья кердача школе.

* * *

Дикача къахьегама толамашца дӀадоладьд къоастамбеш дола шу Малгобекски УБР-ера мехкдаьтта лехаш лаьтта чевнаш тохараша. 25 январь тӀаккхоачаш январь бетта планал совгӀа 134 метр кӀоарга бурув техар цар.

Къаьстта дика хьокхамаш гойт йоккха балха опыт йолча мастера Н. Рубашечкое кулгалдеча бригада. Январь бетта планагӀа 150 метр кӀоарга бурув тоха дезаш хиннача 25 январь гӀаккхоачаш 181 метр кӀоарга бурув техар цу бригада болхлоша.

— Из да «1974 шера халкъа боахама плана ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаергйолча промышленноста, гӀишлошъяра, транспорта болхлой Ерригсоюзни социалистически яхьа хьаккхехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча соцама оаха луш дола жоп, — йоах района бурув деттараша.

* * *

Голамца чакхдаьккхар дӀадахаш у «Кавказ» колхозе шоллагӀча шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша. ТӀеххоачашйир цар шура яккхарен из пачхьалкхенга йоххарен 1973 шера план. Дикача толамашца дӀадоладьй колхоза шоллагӀча ферма къахьегамхоша къоастамбеш дола шу а.

Январь бетта планагӀа 420 центнер яккха езаш хиннача 470 центнер совгӀа шура яккхар цар. Планал совгӀа я пачхьалкхеча ехка шура а.

М. ДАСКИЕВ.

ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВАЙ СОБРАНЕШКАРА

Малгобекски района промышленноста, юрта боахама болхлой партийно-боахама актива собрани хилар укх деношка.

Собране дакъа лоацаш вар Нохч-ГӀалгӀай республика Министрий Совета председатель Р. В. Вахаев.

ДӀадахача шера итогех, нийслагӀча пятилетка къоастамбеча шера района промышленни юрта боахамен болхлошта хьалхашка латтача декхарех доклад йир КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара П. Г. Кащеева.

Дика толамаш даьхад дӀадахача нийслагӀча пятилетка хоадамбеча шера района промышленни предприятей къахьегамхоша. Промышленни продукцена реализаци яра план 101,5 процент кхоачаш а еш, пачхьалкхенга планал совгӀа 773 эзар сом маьха продукци еккай. ТӀехкхоачашъяьй бурув тохара план. Планал совгӀа 326 метр кӀоарга бурув техад.

Дог гӀоздоаккхаш да 1973 шера района юрта боахама къахьегамхоша даькха толамаш а. 1972 шера хинначул дукха дукхагӀа юртбоахама продукци дӀаенний пачхьалкхенна района дӀадахача 1973 шера. Цхьабакъда пачхьалкхенга юртбоахама продукци йоххара нийслагӀча пятилетка кхаь шера план кхоачашъяьац района.

— Пачхьалкхенга промышленни, юртбоахама продукци йоххара тӀаписа декхар дӀадаккхара, нийслагӀча пятилетка укх къоастамбеча шера партеи правительстваи вай района хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара низ, хьинар кхо ца деш, продукци алсамъяккхара торо луш йолча резервех бизза пайда боаккхаш къахьега деза вай укх шера..., — аьлар П. Г. Кащеева шийн доклад чакхйоалаш.

Пренешка къамаьлаш дир ВГПЗ оператора Бамбатова, «Алханчуртски» совхоза бежа Ӏуно Эзмурзиева, УБР керттерча инженера Бухарова, «Ингушский» совхоза шоллагӀча отделене управляюще Гунаева, УБР начальника Пичхадзес, «Кавказ» колхоза бригадира Латунова, кхычар.

НийслагӀча пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера промышленни юрта боахамен продукци лакхарен из пачхьалкхенга йоххарен социалистически декхараш тӀаийцар собране.

Цул тӀехьагӀа дӀадахача шера дика хьокхамаш гойташ болх баьча къахьегамхошта орденаши медалаши елар.

* * *

Гудермесски района партийно-боахама актива собране дакъа лоацаш бар республика Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, Шалински, Хасав-Юртовски районашкара хьаьший.

Собрани хьайийллар КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара А. А. Чайкина. ДӀадахача шера итогех нийслагӀча пятилетка къоастамбеча шера района къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех доклад йир Гудермесски горисполкома председатела У. А. Исмаилова.

Пренешка къамаьлаш дир «40 лет Октября» цӀерагӀча колхоза керттерча агронома Х. Дуруева, машиннаькъа станце начальника В. Головина, «Степной» совхоза дуга кхедеча звено звеньевоӀс В. Чуригова, локомотивни депо машиниста С. Гурина, «Джалка» совхоза доярка А. Барашинас, кхычар.

Района къахьегамхоша тӀаийцар 1974 шера социалистически декхараш. Гудермесцаша социалистически яхье бийтар Шалински района къахьегамхой.

Социалистически декхараш тӀаийцачул тӀехьагӀа СССР Лакхехьарча Совета указ а дийша дӀадахача шера дика толамаш даьхача Гудермесски районерча къахьегамхошта орденаши медалаши дӀаелар Х. Х. Бокова.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

США: ГІАЙГІАНЕ ХА

Йоакхоний йозало букъ соттабаь дера США керда шу. Конгресса вІашагІтехача экономически комиссе даннеегІа, дІадахача шера 8,7 процент лакхденнадар хІамай маьхаш. Из цифра, кхеталеш мадарра, юкъера лоархІаш, иштта норкаштеи наьха шоай доалахьа лелаеча машинаштеи маьхаш тІатохилга а теркалдеш я. Продовольстве маьхаш ткъо процент хІана деннадац аьнна лакхденнадар дІадахача шера, хІаьта из чІоаггІа Іаткъаш да юкъера доход йолаш болча дезалашта, бедняккий хьала гаргга дІатІакхоачабу уж.

Маьхха итт чІегилгах дІадала центаш лоархІаш воалла цхьа вокха саг бІаргавайра сона продовольственни тика тІа. Нью-Йорке хІанз лоа улл, хІаьта воккхача сага тІайийха ботинкаш берзанча когаш тІа ювхар. ХІаьта кога хьакхингаш тІа гІолла хьоарчаяьяр цо укхаза чІегилгаш яьха йохка маьхх юкъехьерчаеш йола целлофан...

Бетта цкъа телевидене гІолла хьакхайкаю самообслуживани йолча продовольственни тикашкара корреспонденташа еш йола репортажаш. Денна эша продукташ чуйоахка пакет эц корреспондента. ТІаккха хьалхагІа ваха хиннача ханаца нийсъю из. Маьхаш лакхагІа да, продукташ чуйоахка пакет иззаморг яле а.

Экономисташа боккъонца дог тийша йоах 1974 шера кхы тІа а итт процент лакхлургда хІамай маьхаш.

Бохчилгига диллача фу даьвайна укх хьатІаденача шеро? — хаттар ду «Нью-Йорк пост» яхача газето. ТІаккха жоп лу: «Из хургда вай ноахала доагІача даькъа кхаьчача эгтара халагІа долча шерех цаІ. «Ер шу хьабе болх боацараш дукхагІа хиларах, вахарга бода мах лакхбаларах, эггара саготагІа хиланза даргдоаца товараши гІулакхаши дукхагІа эшаргхиларах лаьтта Іап гІудакх. Оалалургдолаш дац, торо йоври инфляци яржари цхьана тардарах хургйола халонаш мел йоккхий я.

Къаьстта гІайгІане ба «фиксированни доход» йолаш бола американцаш: пенсионераш, гІулаккхера нах. Іаьржа ди тІакхоаче а яхаш сберегательни кассашка улла ахча, мадарра аьлча, кІезиглуш латт. Царна ІотІаетталуш йола проценташ-м маьхаш лакхденнача цу 8,7 процентал кІезигагІа ма йий.

ХІамах саккхуш йолча рекламо хьаккхашта хьехар ду кхы хье ца а йолийташ кашмашкара хІанзэе а моттиг эца яхаш — тІехьагІа мах дукхагІа боаккхаргба цунах. Цхьа цент йола монет хьаьрта дІабода мах цхьап центага кхоачаш латт, цудухьа предложенеш тел монет юкъера дІаяккха яхаш — хІаьта а вета а из хІама эца йиш йолаш яц, кхыметтел цІилеторгаш.

Газетийн журналийя экономически обозревателашта, кхоаненга хьежаш, сийрда хІама цІаккха а бІаргагац. Цар эув, масала, балха барий боарам, пайдай боарам, банкротствай процент, иштта кхыдараш юкъедоагІача шовзткъе бархІ «керттера индикетораш» оалаш барий наькъаш. Тахан ткъаь кхаь «керттерча индикаторо» меражаш Іочуяхийтай, кхы тІа а бала боагІаргба яхаш дувц.

ДІадахача шера йиълагІча квартале экономика дегІаяра темп цхьан шера лаьрхІачен инфляци теркалйичеи цхьан процента боарамга кхоачаш лохъеннай, хІаьта 1974 шера, «Уолл-стрит» яхача газета хетачох, ах процент мара хургьяц. Балхара кхы тІа а дІавоаккхаргва ялх бІаь эзар саг, хІаьта хьабе болх боацараш болхлой низах ялх процентал дукхагІа хургба.

Лоацца аьлча, хьагучаювлараш эгтара чІоагІагІа балане яргйола перспективаш я. ХІанз этта хьал дагадоацаши гуш йоацаши йола «энергетически криэис» бахьан долаш да ала гІерт американцаш. Цхьабакъда цу тайпара дувцачо хІаманна духтІаваккхац, къаьстта а мехкдаьтта монополеша доккхий пайдаш деш хиларах деча хоамашка ладийгІача. Капиталистически экономика структура цу дерригача хІамашта юкъе къаьстта шаьра гуш хьотт — экономически халонаш тІа пайда бу цхьабараша, хІаьта дукхагІбараш аргІанара эшам шоашка лоабалар догдоахаш тишача свитераштa юкъе хьерч.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.

Нью-Йорк.

ДРВ-ена ЛАЬРХІА ПРОЕКТ

ЧуІе цІенош хьалдара типовии экспериментальнии проектировани еча центральни Інлма - тохкамен проектнии иститута архитекторий группо Вьетнама лаьрхІа диъ тайпара чуІе цІенош хьалдара проект оттаяьй. Тайп-тайпарча инженерни конструкцеех, арахьарча отделка бе-беча способех, кхыча архитектурни приемех пайда эцар бахьан долаш деррига цІенош шоайла къоасталуш хургда. Царна бе-бе планировка йича цо йиш хулийтаргья улиций кварталаш метел, кердача городий микрорайонаш а эргашагІа хургйолаш хьалье. НийсагІа лаьрхІа зданей лакхал — пхезза вІаштІаргъяр.

ЦІеношта отделка еча хана проекта автораша пайда ийцаб маьлха духьалъувттаеча жалюзех, балконашта пхорагІен урагІен еча картех, хІаьта иштта къаман орнаментах а. ХІара цІенна хьалхашка велосипедаш лоаттаергйола моттигаш белгалъяьй. Йоккхийча панелий аьшкабетонни конструкцеех вІашагІдехкаргда цІенош. Уж хьаяра советски специалистий новкъосталца хьалъергъя йоккха аьшкабетонни завод.

Балхаш кхоачашде болабалалехьа ДРВ-е баха хиннаб водчеш моттигера хьалаш миштад хьежаб. ХьалхагІа Кубайна, Монголена, Афганистана, Ирана проекташ увттаяьй институте.

Рудольф АЛФИМОВ,
АПН корреспондент.

ШОЛА ДАЬ ЯЛХ БЕР

Кэйптаунерча (ЮАР) 25 шу даьннача Сюзан Розенковича шола 6 бер даьд — кхо кІаьнки кхо йиІиги. КІаьнкашта юкъе эгтара везагІа цаІ ва — 2 килограмм, йиІигашта юкъе эгтара яйгагІа цаІ а — 1,2 килограмм. Бераш Іо а дале рентгена новкъосталца хайнад шола масса бер дергда. Уж ханал хьалха Іо ца дайтара пайда ийцаб къаьсттача приборех.

Ялхе а бер унахцІена а долаш ондадувлаш да.

(ТАСС).

Сигала гІолла шок еттача лассос Іасилга корта чулоац, хІаьта цу тІеххьа хехка тІа а вахе говра баьречо лаьтта Іодулл из, тІаккха мишта-фу де деза а ховш, когаш дехк хьайбан Кубински ковбоех дикагІболча говзанчаша итт секунд ялалехьа ю из операци.

Родео — ишта оал цу яхьех — из да кадайл. Іамар. низ. говзал. хьайба оамалаш йовзар хьахьокхилга. Доахан леладерий хІара деннарча практике хьахинна а цар балха тІа хиланза даргдоаца гІулакх долаш хьадоагІаш а да. Цунна юкъе доагІа акхача истара букъ тІа вагІаш, цунна тІагІоала тІехтесса муш хьа а лаьца, дукхагІа ха яккха ховлга а, говраш тІа а багІаш акробатически говзал гойтилга а, лассо лелае ховлга а.

Кубински зрителашта чІоагІа дукхадезаш ловзар да родео.

СУРТА ТІА: яхье дакъа лоацар — ловзар дІадоладалале хьалхагІа.

БТА—ТАСС сурт.

АВТОРАЦА ВІАШАГІКХЕТАР

Дукха ха йоаццаш Грозненски гарнизона эпсарий цІагІа вІашагІкхийтар Сийлахь - боккха Даьхен тІом лаьттача шерашка МагІалбике тІом беш хинна ветеранаши гарнизона бІухойи.

МагІалбике баьча тІемах Г. А. Ершова яздаь «Тийрка тІара крепость» яха книжка. цунца дувзаденна цига моастагІчох латаш хиннараштa дагадоагІараш дувца вІашагІкхийтабар уж.

Книжка автора дийцар 1962 шера буровойна тІайода турба юллача хана сага тІехкаш кораяь хилар, царца 109 гвардейски бригада цІе эскархочун Кутаисерча Ткешелашвили Александра адрес чудоалла медальон а йолаш. Цига корадаьд пулемета дискаш, каскаш, кхыйола тІема реликвеш. Цо из дийцача шоаш багІача тохабелар МагІалбикера баьхка тІема ветеранаш. Царна дагадера шоай города тІемах даьнна зулам, бохабаь боахам, къаьстта «ІоагІа» дагабехар байна шоай новкъостий.

Ершова дийцар Ткешелашвиле гаргара нах а баьхка, МагІалбике бІухочун тІехиннача митингах. бІухочун тІехкаш цо тІом баьча дІаехка, каш хьадарах, иштта МагІалбике хиннача тІемах а.

Цига къамаьлаш дир тІема ветеранаша а къонача бІухоша а.

— Цкъа Тийрка чура хий да даха гІертар тхо. Из ходелар моастагІчоа, — дийцар 176 стрелкови дивизе сержант хиннача Елкина, — тІаккха массехк танк юкъе а яьккха, тхоай даькъах къоастадир тхо. Цига тхога танкашта духьал тІом бу герз хилар бахьан долаш кІалхардаьлар тхо. Цу дикача герзах кхы ца къасташ чакхваьлар со.

— Аз дийшад «Тийрка тІара крепость» яха книжка, — дувцар Грозненски гарнизона бІухочо Ланской Александра фашистски бІехалех Кавказа лаьтта лорадаьча тха даьйхи новноехи яздаь да из книжка. Сона къаьстта дукха дезаделар цу книжка тІара «Грозне дІачукхоачача», «Десантникий денал» яха ши дувцар Оаха, къонача бІухоша баркал оал Григорий Антонович Ершовна цо дика книжка яздарах.

Книжка автора баркал аьлар гулбеннараштa.

Гарнизона бІухошта хьекхар «Грозне яьнна цІи» яха, гитлеровски оккупанташца вай Кавказерча наха дакъа а лоацаш баь тІом бувца «Югославе партизанаш» яха документально-хроникальни фильмаш, хІаьта иштта «Нашествие» яха художественни фильм а.

В. ГОРКОВЕНКО.

Т. Бекова 100 шу дизара хетаяь

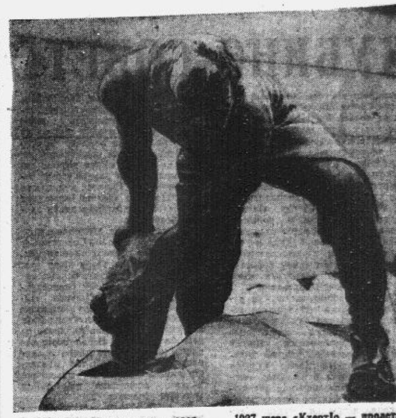
Кхаьрача дийнахь А. П. Чехова цІерагІча библиотеке хилар гІалгІай художественни литература дІадоладаьр, гІорваьнна педагог а общественни деятель а хинна Беков ДордагІа Тембот ваь 100 шу дизара хетаяь республика культураи искусстваи болхлой викалий торжественни сайре.

Лоацца къамаьл а деш из сайре хьайийллар Нохч-ГІалгІай АССР йоазонхой Союза правлене председатела нов. Р. Ахматовас. Цо белгалдаьккхар Т. Д. Бекова 100 шу дизар дезделга республика культурни вахаре боккха лоархІам болаш хилар.

Т. Д. Бекова вахарах, цун творчески кхолламах, общественни гІулакххех доклад йир Нохч-ГІалгІай меттеи, литератураи, историеи Іилман-тохкама института воккхагІча Іилман болхлочо А. У. Мальсагова.

Бекова ДордагІа Темботах шоашта дагадоагІараш дувцаш а цун творчества лоархІама хьакъехьа а къамаьлаш дир писателаша Хь. Осмиева, М. Сулаева, А. Хамхоева, М. Мусаева, Ю. Чахкиева, кхыбараша.

Цар белгалдаьккхар Беков ДордагІа Тембота говзаме йоазош, къама сердал луш цунна карагІдаьнна сийлахь-доккха гІулакхаш массе а хана халкъа дагахьа латтаргхилар.

МОСКВА. ГІорваьннача советски скульптора Иван Дмитриевич Шадрай (Иванова) (1887 — 1941 шш.) балхаш довзаш да вай мехка а цун доазонел арахьа а.

1919—1921 шерашка Иван Дмитриевича хьадаьд К. Маркса, Р. Люксембурга, К. Либкнехта, кхычар портреташ. 1924 шера дена В. И. Ленина образ хьаоттаяра болх бу скульпторо.

1927 шера «КхертІо — пролетариата герз» яхача скульптураца И. Д. Шадрас хьаю дагахьа чІоагІо яьча эрсий болхлочун — 1905 шерара революци яьчарех цхьанне гулъяь образ.

СУРТА ТІА: «КхертІо — пролетариата герз» яха И. Д. Шадрай скульптура.

В. КУЗЬМИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

СУДА ЗАЛЕРА

КЪОАЛ ДАЬЧОА—ТАІАЗАР

Суд еча ладувгІа безам бараш массаза а дукха хул. Дукха нах бар «Алханчуртский» совхоза цхьоалагІча отделене воккхагІволча бежа Іуна Кузьгов Османа Хьамида дош дувцача.

Ший доалахьа долча рузкъах санна ший хьаштдар дора цо совхоза рузкъах. Шу кхоачаш доацача хана (1972 шера май бетта дена 1973 шера февралага кхаччалца) 35 бежан лочкъадаьд цо. 4379 сом мах ба цар. Бакъда тІеххьара инвентаризаци хулача хана юхаметтаоттадир цо уж доахан. Эза дозалга хьежача кІезигагІа дар уж цо лочкъадаь хиннарел ,вешта аьлча 2659 килограмм кІезигагІа. Совхоза 2989 сом зе хилар.

Суд дош дувцаш я, Кузьгова мукІарло ду ше бехке хилара. Из бехке ву РСФСР УК 92 статьян кхоалагІча даькъагІа.

Иштта лоацача хана мишта кхийнад Кузьгова селлара доккха къоал де? Цо дечунга хьожаш саг а воацаш, ший хьаштдар деш хиннад Кузьгова. Цо фу леладу хьежаваш отделене управляющи Х. А. Чапанов, зоотехник С. И. Юсупов, бухгалтер И. С. Султыгов.

ВорхІ бетта совгІа йолча хана доахан мелд хьажа лаьрхІа а дац, довал хара эза а дац. Из бахьан долаш Кузьгова йиш хиннай къона кагий доахан Іо а увттадеш, цар метта доккхий доахац шийна дІаххувла.

1973 шера 6 январь тІаккхоачаш лаьрхІачеи эзачеи 16 бежан йишар, хІаьта 27 феврале — 22 бежан.

Цу ханна следственни органашка дІачудала дезар къуи дош. Бакъда, из данзар. Из хинначул тІехьагІа итт дийнахьа йолча хана Іула чухеца кхийра Кузьгова 35 къона бежан, Іул метта а оттадир.

ТІеххьара инвентаризаци хулаш цун Іулца гучадаьлар совхоза дозала номераши биркаши йоаца 92 бежан.

Кузьгова къоал дара гІо деш хилар отделене бухгалтерски учет йоагІача тайпара ца лелаяр а. Материально - бехктокхаме болча наха тІера дІадаьхад доахана тІера даьнна дозал. Духхьал цхьан актагІа Кузьговна тІера даьхар ткъаь итт тони совгІа дозал дола доахан.

Судо доагІаш дола уголовни таІазар дир Кузьговна. ХІаьта цо деш дола къоалаш къайлакхихьарий дош «Скотопром» Нохч-ГІалгІай тресте дІадахьийтар. ХІанз треста кулгалхой хьажа боагІа цар дакъчунга.

Н. ЛИПКУСЬ,
Нохч-ГІалгІай АССР юстице Министерства консультант.

ФЕ ХИЛАЛАШ

Наькъаш хІанз а хоттеи шаи болаш лужаш да. Хетадала тарлу, цу хьалашка хІанззалца машина лехка а мамогга доралуш хила а Іомавала мегаргвар аьнна. Халахете а дІададахача кІиро белгтала хьахьокх водителий дисциплина лоха хилар.

Ший доалахь автомашина лелаю водитель В. Ислуев халла мара когаш тІа ца лоатталуш кортa бохабу малар менна хиннав. Иштта волаш машина тІа хайнав из, цун йиъ чархо ше хьаллоацаргва мотташ. Цхьабакъда йиъ чархо а лайнавац водитель - пьяница. Духьала транспорт ухача наькъа тІа воалладе а грузовикаца вІашкакхийттав. В. Ислуева тайп-тайпара човнаш яьй, хІаьта грузовик мел чІоагІа я хайнача цун машинах бІарча хІама ца юсаш еха аьшк хиннад.

Светофора цІе сигнал йоаггаше а ши никъ вІашагІхотталуча метте тІехвала венав водитель С. Келигов. Цхьабакъда кхыча автомобилаца вІашкаккхийттав. Шаккхе машин ехай.

Цу бахьанах авари яьй «Терек» яхача фирма шофера В. Щегунова а.

Къаьстта дукха ю авареш таксомоторни парка водителаша. Наггахь мара ди дагІац ерригa автомашинаш бІарча йолаш гараже цІайоагІаш. Иразах сага хІама ца деш, авари йир таксиста А. Чекуева. Ший машина юхахьов. заеш нийсача наькъагІа хьайоагІа автомобиль чакхъялийтаяц цо, наькъашка делара правилай № 113 пункто из дІадеххаше а.

Ховш да, наькъа тІа ша болча хана йолхача машинашта юкъера юкъ йоккхагІа хила езилга. Цхьабакъда № 1436 йолча автоколонна водитела В. Бабушкина цунах дош хийттадац. Сухал лакхъяь воагІаш кхерамзлеи юкъ хила езарах теркам а ца беш хьалха йодача машина ший машин тІатехай цо. Шаккхе машин еха лела йиш йолаш яц.

Аьрдехьа е аьттехьа хьовзаеча хана центробежни низо юстара оз машина. Цудухьа цу моча моттигашка гІолла ше чакхволаш, къаьстта наькъа тІа ша е хотта болча хана, сухал хьалхе а лаьгІье еза хІара водитела, хІана аьлча гола тохача метте тормоз техача машина е юстара озаргья, е кІалтІаяргья.

Уж декхараш В. Дубоева кхоачаш ца дарах ши автомобиль хьаэца хІама ца юсаш ехар. Из бахьан долаш ГАЗ—24 йохайир шофера А. Джалалова а.

Лихачашта юкъе гІашлой а ба. Духхьал царех цхьанне бехках авари йир водитела В. Баткина. ХьатІакхоачаш латтача автомобила хьалхашка гІолла тІехъаккха вена гІашло кІалхарваккха дагахь аьтта оагІорахьа а хьовзаь бІоагІа тІатехай цо машина. Бехкевар хатар хинначара ведда.

Іалаьмате доккха хатар хиннад Советски районе. Орджоникидзе цІерагІча колхозерча шофера сухал сихъяьчул тІехьагІа доал де ца а мега ор чу кхессай ГАЗ-51 маркях хинна автомобиль. Цу аваре цхьа саг вийнав, кхаьннена хала човнаш яьй. Укхаза ювца йоагІа из автомобиль лехкара цхьа белгало. Автомобила хьалхашкарча чархий ось йолча метте двигатель хьалхашка яккхарах цун хьалхашкара моттиг а езъеннай, база а доцъеннай. Цудухьа цІаьхха гола тохача моттигашка, къаьстта сиха йоагІача хана, ГАЗ—51 маркях йола автомобиль атта кІалтІаяда тарлу. Из торо дукхагІа отт йоккха габариташ йола мухь тІаболча ханеи нах боалабеш йоагІача ханеи.

ЧАКХДАЬННАЧА КІИРАГІА 47 АВАРИ ХИННАЙ РЕСПУБЛИКЕ, ЦИГА ЦХЬА САГ ВИЙНАВ, 9 САГА ЧОВНАШ ЯЬЙ.

А. ЧЕБУШЕВ.

Облсовпрофа пленум

31 январе Грозне В. И. Ленина цІерагІча культура Двореце хилар профсоюзий Нохч-ГІалгІай областной совета IX пленум.

«ВЦСПС V Пленума балха итогехи республика профсоюзни организацей декхарехи» доклад йир облсовпрофа председатела О. С. Беляева.

Докладчико а пренеех къамьлаш даьраша а дийцар промышленносте, юрта боахаме шерра социалистически яхь а йоаржаь пятилетка кхоалагІча, хоадамбеча шера даьха толамаш, пятилетка диъалагІча, къоастамбеча шера республика къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех, уж кхоачашдара наькъаш, профсоюзаша чакхдаха дезача балхех.

Т. ТУГАНОВ.

СПОРТ

КЪОНАБАРИЙ ЯХЬАШ

Массехк дийнахьа хилар «Старогрознефть» НГДУ спортивни зале кагирхошта юкъе езача атлетиках хьалхара моттиг яккхара РСФСР зональни яхьаш. Цу яхьашка дакъа лоацаш вар Ростовера, Краснодарера, Ставрополера, иштта Дагестана, КъилбаседаХІирийчен, Нохч-ГІалгІайчен 60 спортсмен.

Яхьашка котало яьккхар шоашкара лакха спортивни говзал а деная а гойтача Ростова штангисташа. ШоллагІча моттиге ба краснодарцаш, кхоалагІча Орджоникидзера спортсменаш. ХІаьта Нохч-ГІалгІайчен спортсменаш турнирни таблица тІеххьарча мугІарашка бисар. Ший командана цхьаккха очко яккханзар кагирхошта юкъе 1973 шера РСФСР чемпион волча Сайдулаева, Балакина, Петросяна.

* * *

ВОЛЕЙБОЛ

Минскера шІакхьачай цига хиннача СССР волейбольни чемпионата «А» класса шоллагІча группа хьалхарча туре дакъа лоацаш хинна Грознера «Автомобилист». Вай волейболисташ ийшар Минска, Сочи, Таллина командашца ловзаш, хІаьта цар совле яьккхар Вильнюсеи Кишиневеи командашкара.

ХІанз уж кийчлуш ба кастта Баку хургйолча чемпионата шоллагІча турага.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

2-гІа ФЕВРАЛЬ

Химикий культура Дворец. 10.00. «Бригантина» яха клуб. «Іай тха ков» яха суртий конкурс. 17.00. Ловз «Нохч - ГІалгІай ашараш» яха духовой оркестр. 18.00. «КПСС — болхлой класса боккъонцара лоІам кхетабер» яха лекци. 20.00. «Прометей» яха клуб. Кагирхой салаІара сайре.

Н. К. Крупская цІерагІа культура Дворец. 10.00. «Къона ленинец» яха клуб. «Даьхен салтий» яха кинофестиваль. 12.00. «Дешархо» яха клуб. В. П. Чкалов ваь 70 шу дизара хетадаь, «Полюсе гІолла» яха къамаьл. 14.00. «Атеист» яхача клуба занятие. 19.00. Кагирхой салаІара сайре. Ловз «Экспресс» яха вокально-инструментальни ансамбль.

Дешара болхлой ЦІа. 13.00. Хьехархочун къахьегама ветераний клуб. Художественни самодеятельноста концерт 18.00 Атеистически дешашта дола кинофильм.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 17.00 В П. Чкалов ваь 70 шу дизара хетадаь къамаьли кино. 17.00. Сомий бешамаш дукхаезарий клуба занятие. Лекци-гойтача фильмай кинотеатро.

3-гІа ФЕВРАЛЬ

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 10.00 «Нийсархой» яха клуб. «Шоана, кердадар ха безам бараштa» яха дагахьара альманах. 12.00. ТІахьех «Іомале хоза халхавала» яхача хІанзарча бальни халхарий школа. 17.00 «Современник» яхача ансамбла концерт. 18.00. «Іилмай Российски Академи вІашагІъелла 250 шу даьннад» яха къамаьл. 19.00. Кагирхой салаІара сайре. Ловз «Интер» яха ансамбль. 19.30. Болх бу шозлагІа гойтача фильмай кинотеатро.

Химикий культура Дворец. 10.00. ГІорваьнна советски летчик Валерий Чкалов ваь 70 шу дизара хетадаь дагахьара журнал. 11.00. Болх бу «Тоатолг» яхача берий кинотеатро. «Мохк Гайдария» яха кинофестиваль. 20.00. «Прометей» яха клуб. Ловз «Аккорд» яха вокально - инструментальни ансамбль.

Дешара болхлой ЦІа. 12.00. МагІалбикерча педагогически коллективай тематически сайренашка хьажар.

Н. К. Крупская цІерагІа культура Дворец. 10.00. «Мечтатель» яха клуб. «Са Даьхен иллеш» яха Іуйре. 17.00. «Глобус» яха клуб. «Октябро кхебаь нах» яха литературни обзор. 19.00. Кагирхой салаІара сайре.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Массаиена йола гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Бераштa йола телевизионни фильма премьера. 9.45 — «Вайла лакхагІа сигале мара яц». Советски Союза Турпал Чкалов ваь 70 шу дизарга. 10.20 — Босбола телевидени. Доазол дехьарча артистий концерт. 11.00 — Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. 12.45 — Босбола телевидени. «Поэзи». 13.00 — «Ашараш — тахан». 13.30 — «УнахцІено» яхача программа почта. 14.00 — Эстрадни концерт. Таллинера передача. 14.50 — Ког-соалозаш хохкаш сухалла хьалха бовла кхалнаха юкъера Европа чемпионат. «Медео» яхача лакхача лом тІара соалозаш хохкача ша тІара передача. 15.10 — «Воздушни извозчик» яха художественни фильм. 16.30 — «БІаргагур — теша хала дар». 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Сценки» яхача Чехова телевизионни художественни фильма премьера. 19.00 — «Цирка лампаш». 19.40 — «Цыгански барон» яхача Штрауса Пражски музыкальни театра спектакла премьера. 21.00 — Ха. Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Босбола телевидени. Ког-соалозаш фигурни хахкара йола Европа чемпионат. Кхалнах. Ший лоІамах йола программа. Загребера передача. Йистеяьлча кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.30 — Йоазонхочун Озиев Салмана творчествах. Йоазонхо Озиев Салман ваь 70 шу дизарга (гІалгІай меттала). 16.55 — «Дика зІамига саг» яха художественни фильм. 18.15 — Телевизорашка хьожарий заявках доля концерт.

3 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05— Бераштa йола Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гІулакх деш ва». 11.00 — Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Дешархошта. Концерт. 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Музыкальни киоск. 14.00 — Ког-соалозаш сухала хохкаш кхалнаха юкъера Европа чемпионат. «Медео» яхача лакхача лом тІара соалозаш хохкача ша тІара» передача. 14.25 — Босбола телевидени. «Ши капитан» яха художественни фильм. 16.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 16.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 17.00 — Босбола телевидени. Ког-соалозаш фигурни хахкарах йола Европа чемпионат. ДІахьокхаш йола выступлени. Загребера передача. 19.30 — Шун дехарах йола музыкальни программа. 20.00 — Босбола телевидени. Кинонигкъбархой клуб. 21.00 — «Ха». Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Босбола телевидени. «Дмитрий Шостакович, — 5-гІа симфони» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Йистеяьлча, кІалтохаргах латарах йола дунен халкъашта юкъера турнир, кердадараш, передачай программа.

РАДИО

2 февраль

6.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаши хаоттами. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — «Хала урхе» яха Плиева дувцар (гІалгІай меттала). 13.20 — Советски Эскара бІухов письмойх дола концерт (гІалгІай меттала). 14.00 — ЦІе сийгаш (гІалгІай меттала). 14.15— «Машара советски программа дунеи халкъашта юкъера гІулакхаш чІоагІдалара йола соцам бола а бакъйола а программа я» яха беседа (нохчий меттала). 14.30 — Йовзал шоана керда произведени. Абдулаева повестацара «Эса бердашта» яха дакъа (эрсий меттала). 15.15 — «ДоттагІлен маршруташ» яха музыкальни передача (эрсий меттала). 16.00 — «Советски болхло» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.20 — Къахьегам а доттагІал а хесталеш дола мугІараш. Йоазонхо Озиев Салман ваь 70 шу дизарга (гІалгІай меттала). 16.45 — Къамаьлаш ду обласной партийни конференце делегаташа (эрсий меттала).

3 февраль

7.18 — Республикански газетий обзор. 7.28 — Хоамаш. 8.15 — Атеистически кхетамца бахархой кхебара ду партийни кулгал (гІалгІай меттала). 8.30 — Шоана дукха еза ашараш. 12.30 — Дын кхалсаги (нохчий меттала). 12.45 — «Нарлд велакъеж» яха атеистически юморескаш (нохчий меттала). 13.05 — КъорІана Іилма ю критика (гІалгІай меттала). 13.25 — «Іилмеи дын» яхача журнала оагІонаш тІа гІолла (эрсий меттала). 13.40 — Нохч - гІалгІай сатирически иллеши куплеташи (нохчий меттала). 14.00 — БатІал-Хьажий мурдий тоабеи цох доала зулами (гІалгІай меттала). 14.15 — «Красный молот» завода парторганизаце атеистически балха опытацара (эрсий меттала). 14.30 — Цар атеисташ кхебу (эрсий меттала). 14.45 — «Можамаш» яха атеистически дувцар (гІалгІай меттала). 15.15 — «Традицеш я яхаш» (эрсий меттала). 15.30 — «Мурдаш—наха даьр дуараш» (нохчий меттала). 15.45 — Советски композиторий произведенеш (эрсий меттала). 16.15 — ХІанзарча идеологически къовсама юкъе ды (эрсий меттала). 16.30 — Комиссе болх беш я (нохчий меттала). 16.45—Ашараш (нохчий меттала). 18.30 — ХІанзарча нохчгІалгІай иллей концерт (гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, бе-беча оагІорахьара мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 6—11, Грозне 8—10 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, цхьаццайолча моттигашка кІезиг-дукха лоа а делхаш, бе-беча оагІорахьара мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 8—13, деношка 1—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ФЕВРАЛЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометцентро беча хоамагІа 1974 шера февралера юкъера температура 0 градус гаргга а дукхача шерашка юкъера лаьрхІача хинначунца нийсйича 1—3 градус дукхагІа йІовхал йолаш а хургья.

Эггара шийлагІа хургья хьалхара итт ди чакхдоалаши шоллагІа итт ди долалуши, бийсашка 10—15, деношка 5—10 градус шелал йолаш.

Хьалхарча итт дийнахьеи шоллагІа итт ди чакхдоалаши фегара температура бийсашка 5—10 градус шийла а деношка 1 градус шелалгара 3 градус йІовхалга кхоачаш а хургья.

ЙІайхагІа хургья бутт юкъебахача хана, бийсашка 0 градусагара 5 градус йІовхалга кхоачаш, деношка 7—12, цхьаццайолча моттигашка 15 градусага кхоачаш йІайха.

КІезиг-дукха морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш ха хила тарлу хьалхарча пхе дийнахьа, вокх юхедисача деношка нонагІо морхаш а йолаш, наг-нагахьа йоачан а йолаш (лоа, тІаьда лоа, догІа а делхаш), цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш хургья.

Йоачаш 15—24 мм (боарамга кхоачаш) хургья.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинареи, ерш, шоаттеи деношка.

СФ02038. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 949.